

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 12.

Lördagen den 5 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne februari.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjetta hufvudtiteln gjorda framställningar om anslag för sjökommunikationer;

n:o 32, i anledning af väckt motion i fråga om förvärfvande för staten af Trollhätte kanal m. m.;

n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående nedsättning och afskrifning af hospitalens till statsverket indragna afgälder af fast egendom;

n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående upphörande af Lunds domkyrkas rätt till s. k. erkänsla vid försäljning af domkyrkoskattehemman;

n:o 35, i anledning af väckt motion om afskrifning af vedhyggsterräntan och tägtekarlsräntan å bergsfrälsejorden i Falu fögderi m. m.;

n:o 36, i anledning af väckt motion om fullständig afskrifning af grundskatterna från och med år 1899;

n:o 37, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om rust- och rotehållets sättande på vakans m. m.;

n:o 38, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående borttagande eller nedsättning af de för Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker utgående, för skogsförvaltningens lönestat beräknade utsyningsafgifter;

n:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel; och

n:o 40, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel; äfvensom

bevillningsutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrar-nes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 6 i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 36.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 2 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om införande af bestämmelse derom, att till justitieombudsman icke skulle kunna väljas någon Konungens eller statens embetsman, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Ifrågasatt ut-
sträckning af
justitieombuds-
mannens
embets-tid.*

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 2 och 4 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt § 68 riksdagsordningen.

Herr Säve: Då jag inom utskottet icke kunnat dela mina ärade kollegers från denna kammare uppfattning med afseende på det föreliggande grundlagsändringsförslaget, så har jag måst reservera mig och anhåller nu att få göra några tillägg till min reservation. Det lär icke kunna bestridas, att de täta ombyten af justitieombudsman, som på sista tiden egt rum, framkallat en viss misstämning, helt naturlig hos alla dem, som allt ifrån ungdomstiden lärt sig att högt akta institutionen sjelf. Man behagade erinra sig det lyckliga sätt, hvarpå Rikets Ständer löste den svåra frågan om huru Riksdagens gamla kontroll öfver lagarnes tillämpning skulle ordnas genom införandet af justitieombudsmanna-institutionen. Denna blef också snart mycket populär. Den betraktades med allt skäl såsom en af perlorna i vårt statsskick. Men man har nu under den sista tiden börjat erfara en viss oro för densamma. Man befarar, att, med anledning af de täta ombytena, institutionen skall förlora icke så litet af sin prestige, och att ombudsmannen hädanefter skall få svårt att bevara kontinuiteten vid ärendenas behandling. Oron har också sökt sig uttryck vid denna riksdag i icke mindre än fem motioner. En af dessa, som kammaren nyss afslagit, har velat åstadkomma en garanti mot de täta ombytena genom att få stadgadt, att ingen af statens eller Konungens embetsmän skulle kunna till justitieombudsman utses. Tre andra hafva tänkt sig att kunna vinna syftet genom en tillökning i justitieombudsmannens löneinkomster. En femte motion åter har velat lösa frågan genom att förlänga hans funktionstid.

På den första af dessa motioner, som redan blifvit behandlad, skall jag icke spilla ett enda ord. De tre, som beröra löneinkomsterna, hafva hänvisats till statsutskottet och beröra icke några grundlagsfrågor. Men jag anhåller dock att med ett par ord få beröra dem. Jag kan icke föreställa mig, att de nuvarande löneinkomsternas knapphet lemnar en tillräcklig förklaring öfver att ombyten så ofta ske. Jag erkänner, att med de kvalifikationer, man förutsätter hos justitieombudsmannen, är hans lön ej stor, men å andra sidan äro dock 8,000 kronor i vårt land en ganska beaktansvärd inkomst för en embetsman, och lönen är icke lägre än justitiekanslerns, med hvilken embetsman justitieombudsmannen enligt grundlagen skall anses lika, och med hvilken embete hans eget sa mycket öfverensstämmer. Att justitiekanslern själf icke ansett sin lön ringa, visas deraf, att detta embete mycket sällan bytt innehafvare. Sedan 1867 har det skett endast tre gånger, under det justitieombudsman från samma år räknadt ombytt icke mindre än tio gånger.

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embetstid.
(Forts.)

Jag kommer så till den motion, som i dag här föreligger. Motionären har velat förlänga funktionstiden för att derigenom bereda ombudsmannen en ökad trygghet och sålunda göra tjensten för honom mera behaglig. Funktionstiden vill han utsträcka från ett år till tre. Genomföres detta, vinnes åtskilligt. Man bevarar bättre kontinuiteten vid ärendenas behandling. Justitieombudsmannen vinner tid att göra sin duglighet erkänd och att förvärfva sig sympatier, hvilka kunna underlätta hans omval. De skäl, som för öfrigt tala för en sådan anordning, äro antydda i motionen, och jag skall icke besvara kammaren med att upprepa dem.

Jag skall i stället be att få bemöta den motivering, hvarmed utskottet afstyrkt motionen. Det var gifvet, att motionären skulle såsom ett af de förnämsta stöden för sitt yrkande framhålla en parallel mellan justitieombudsmannens funktionstid och funktionstiden för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, hvilka efter 1866 varit lika, eller ettåriga, till dess den för fullmäktige år 1894 förlängdes från ett till tre år. Nu anser utskottet, att de skäl, som 1894 kunde anföras för förlängningen af fullmäktiges funktionstid, icke gälla med afseende å en ifrågasatt förlängning af justitieombudsmannens. Jag har en annan tanke. Jag ber att få erinra om de skäl, Riksdagen år 1894 anförde för förändringen af 71 § riksdagsordningen. Dessa skäl finnas tydligt och klart angifna i konstitutionsutskottets memorial n:o 21 af den 29 mars 1893, hvori Riksdagen tillstyrktes att antaga förslaget såsom hvilande i grundlagsenlig ordning. Konstitutionsutskottet anförde: »Utskottet är med motionären ense om önskvärdheten af en grundlagsändring, hvarigenom ökade garantier för bevarande af kontinuiteten inom riksbankens och riksgäldskontorets styrelser må kunna vinnas. Det kan nu tänkas inträffa, att riksbankens eller riksgäldskontorets hela styrelse på en gång ombytes af skäl, som för dessa verks intressen äro främmande. Riksdagens kamrar

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embets tid.
(Forts.)

kunna under politiskt upprörda tider komma i en sådan ställning till hvarandra, att de valmän, som hvardera kammaren utser för val af fullmäktige, stå stridiga mot hvarandra, och kan då sammansättningen af berörda styrelser komma att helt och hållet bestämmas genom lottning. Ätt hittills vid valen af fullmäktige förfarits med mycken varsamhet, torde väl icke kunna bestridas, men de intressen, som af förevarande fråga beröras, äro dock af den vigt, att man icke helt och hållet bör sätta sin lit till, att hvad som i detta hänseende iakttagits äfven allt fortfarande skall komma att beaktas, utan det är i lagbestämmelsernas ändamålsenlighet, som den önskvärda tryggheten bör sökas.»

Om man i det nu upplästa stycket behagade insätta ordet »justitieombudsmannen» i stället för »fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret», så skall man finna, att allt, som här framstälts, också har sin fulla tillämpning på justitieombudsmannen. Utskottet framhåller vidare såsom stöd för sin hemställan en motivering från 1868 års riksdag. År 1868 framställde en motionär samma yrkande, som herr Carlson nu framlagt.

Yrkandet afstyrkes af konstitutionsutskottet sålunda: »Då Riksdagens ställning till justitieombudsmannen, såsom redan sjelfva namnet angifver, är den, en hufvudman intager till sitt befullmäktigade ombud, torde man ej vilja bestrida rättigheten af den grund-sats, att Riksdagen bör vara i tillfälle att hvarje gång den sammanträder utöfva den rättighet att återkalla sin fullmakt, som allmän lag tillerkänner hvarje hufvudman; och finner utskottet intet skäl att tillstyrka Riksdagen att afstå en rättighet, som hvilar på riktig grundsats, och hvars missbruk man icke har anledning att befara, men som någon gång kunde vara af vigt att oförminskad ega i behåll.»

Det är ganska egendomligt, att samme motionär vid 1868 års riksdag också framlade en motion om, att funktionstiden för fullmäktige skulle förlängas till tre år. Denna motion afstyrktes af konstitutionsutskottet på samma skäl, som framstälts för afstyrkandet af den ökade funktionstiden för justitieombudsmannen. År 1893 gälde icke längre dessa skäl för konstitutionsutskottet, hvad fullmäktige angick, och de böra väl då icke heller gälla nu beträffande justitieombudsmannen. Utskottet fasthåller emellertid dessa skäl och vill stödja dem med en erinran om stadgandet i § 42 mom. 2 riksdagsordningen, enligt hvilket hvarje lagtima Riksdags lagutskott skall granska justitieombudsmannens embetsförvaltning och med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma. »Afsigten med detta stadgande skulle», säger utskottet, »väsentligen förfelas, om Riksdagens rätt att välja ny justitieombudsman inskränktes till hvar tredje år.» Det är sant, men å andra sidan hafva liknande grundlagsbestämmelser icke hindrat konsitutionsutskottet från att år 1893 tillstyrka förslaget om ändrad funktionstid för fullmäktige. Jemlikt instruktionerna för Riksdagens revisorer och bestämmelserna i §§ 39, 41 och 72 riksdagsordningen gäller, att vederbörande utskott skola inkomma till Riks-

dagen med utlåtande angående nämnda fullmäktiges embetsförvaltning.

Endast i en enda punkt skulle jag vara benägen att gifva utskottet rätt i dess motivering. Det är, då utskottet framhåller, att den tid, för hvilken justitieombudsmannen enligt förslaget skulle väljas, är alldeles för knapp för att dettas syfte verkligen skulle kunna vinnas. Häri ligger en viss sanning, och visste jag, att konstitutionsutskottet skulle vara hågad att för sin del utsträcka denna tid, så skulle jag vara mycket benägen att yrka återremiss. Rent bifall till motionen, sådan den är, kan jag icke yrka, på den grund att de af motionären föreslagna grundlagsändringarna tarfva en och annan redaktionsjemkning.

Jag skulle här kunna sluta, men jag ber att dessförinnan få framhålla en synpunkt, som icke synes beaktad i motionärens motivering. De svenska embetsmännen hafva en trygg ställning, tryggare kanske än i något annat land. Förklaringen är måhända att söka i frihetstidens riksdagsförhållanden, på hvilka de tre högre stånden, sasom framför allt embetsmannastånd, satte en viss byråkratisk stämpel. Riksdagen har fortfarande velat låta embetsmännen få behålla denna trygga ställning, emedan den befordrat en behöflig stadga i förvaltningen och lagskipningen. Två kategorier af embetsmän göra dock undantag. Den ena är Konungens förtroendeembetsmän, den andra Riksdagens. Men då Konungen vill skilja en sin förtroendeman från sitt embete, så fordras derved en viss kraftansträngning. Beslutet skall kungöras i statsrådet, och statsrådets ledamöter ega att dervid göra underdåniga föreställningar. För Riksdagen går det lättare. Riksdagen behöfver blott underlåta att välja om sin förtroendeman och behöfver icke skrida till afsättning. Nu är det visst, att ingen af Riksdagens förtroendeman har en så lös ställning som justitieombudsmannen, ingen en så osäker. Men om man dermed sammanställer, att hans åligganden äro de mest magtpåliggande och grannliga, att han vid utöfningen af sitt embete mer än de flesta riskerar att stöta en mächtig opinion för hufvudet och att denna lätt kan finna målsmän bland de 48 valmännen, att hans omval under alla förhållanden är osäkert, att det kan bero på lottning, d. v. s. en slump, då är det klart, att bestämmelserna med afseende å justitieombudsmannens funktionstid icke äro fullt tillfredsställande, att missförhållanden här föreligga, som förr eller senare måste rättas.

Herr Berg, Gustaf Axel: Det är, som den siste ärade talaren påpekade, icke någon ny fråga, som här föreligger. Den uppställdes på det andra året af vårt nya representationsskick genom en motion i denna kammare af en aktad ledamot, herr Säve, fader till den siste talaren. Den vann icke understöd i utskottet och afslogs i båda kamrarna. Jag föreställer mig, att frågan förtjenar samma utgång nu som då. De skäl, den föregående talaren framhöll, skall jag anhålla att få upptaga till ett kort bemötande.

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embetstid.
(Forts.)

Ifrågasatt ut-
sträckning af
justitieombuds-
mannens
embetstid.
(Forts.)

I främsta rummet åberopade talaren det skälet, att för justitieombudsmannainstitutionens kraftiga upprätthållande fordrades en större kontinuitet i förvaltningen än den, som inträdt efter representationsförändringen och som nu är för handen. I detta hänseende ber jag att få erinra om några siffror. Under åren 1809—1867 eller 58 år fungerade nio justitieombudsmän, sålunda med en funktionstid i genomsnitt för hvar och en af $6\frac{1}{2}$ år. Jag har i denna beräkning icke intagit två, af hvilka den ene dog dagen efter utnämningen och den andre afsade sig uppdraget. Under åren 1867—1898 eller under 31 år hafva fungerat åtta justitieombudsmän. De hafva således hvar och en haft en tjänstgöringstid af i medeltal omkring 4 år. Häraf framgår, att det visserligen inträdt någon minskning i tjänstgöringstiden efter 1867 mot hvad förut var fallet, men detta kan förklaras af andra grunder än den ettåriga mandattiden. Man kan icke förneka, att de nya tidsförhållanden, som inträdt under det nya representationskicket, medfört en mycket större ombytlighet och rörlighet på alla områden, än hvad förut egde rum; och detta har nog haft sitt inflytande äfven på nu ifrågavarande institution.

Vidare har sagts, att de täta ombytena föranledts deraf, att mandatet numera är ettårigt. Jag tror, att detta beror på ett fullkomligt misstag. Jag är nemligen fullt öfvertygad, att de ombyten, som egt rum under de sista åren — före denna riksdag — skulle inträffat, äfven om mandatet varit treårigt. I detta afseende torde böra erinras om det förhållandet, att, såsom herrarne väl veta och den betänkandet bifogade tabellen utvisar, Riksdagen under de sista tio åren ofta gjort sitt val till justitieombudsman inom en elitcorps af jurister, nemligen revisionssekreterarne. Då det jemväl är ett faktum, att högsta domstolens ledamöter oftast utväljas inom samma krets, så är ju ledningen också gifven, hvarför på senare tiden ofta inträffat, att justitieombudsmän afgått för att taga plats i högsta domstolen. Af högsta domstolens nuvarande aderton ledamöter är det icke mindre än fjorton, som beklädt revisionssekreterarembete. När då Riksdagen, som det synes på synnerligen goda skäl, nu ofta väljer justitieombudsman inom denna krets, så är det äfven klart, att det en och annan gång kan ifrågakomma, att justitieombudsmannen nämnes till ledamot i högsta domstolen. Men icke afhållas han från att mottaga ett sådant uppdrag äfven om hans mandat afsåge tre år i stället för ett.

Slutligen har den siste talaren sagt, att den ettåriga mandattiden föranledt, att justitieombudsmannen fått mindre prestige än förut och att hans ställning blifvit så osäker. Jag vågar i detta hänseende hysa en alldeles olika uppfattning och anser, att han har alldeles samma prestige och sjelfständighet numera med en ettårig som förut med en treårig mandattid.

Härtill kommer ett mycket viktigt skäl, på grund af hvilket jag anser, att Riksdagen bör bifalla konstitutionsutskottets betänkande, det skälet nemligen, att Riksdagen icke bör afsäga sig den rättighet, som den nu eger att årligen företaga val af justitie-

ombudsman och såmedelst pröfva, om Riksdagen anser sig böra bibehålla sin fungerande justitieombudsman i hans befattning eller ersätta honom med någon annan. Ärligen företages ju och bör ju äfven företagas granskning af justitieombudsmannens förvaltning, och denna granskning skulle ju kunna gifva goda skäl för ett ombyte. En sådan rättighet bör Riksdagen då icke heller afsäga sig. I detta afseende har redan 1868 anmärkts, att Riksdagen icke bör afstå »från en rättighet, som hvilar på en riktig grundsats, och hvars missbruk man icke har anledning att befara, men som någon gång kunde vara af vigt att oförminskad ega i behåll».

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embetstid.
(Forts.)

Jag erinrar mig nu ännu ett skäl, som den siste talaren anförde. Han gjorde en sammanställning mellan dessa förhållanden och den ändring i valsättet, som på senare tider införts med afseende å fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, och hvarigenom ärligen väljes ett visst antal af dessa fullmäktige med en funktionstid af tre år. Här äro dock icke tillämpliga samma skäl, som föranledde den antydda förändringen, genom hvilken man ville förekomma möjligheten af en total omstörtning af alla fullmäktige på en gång.

På grund af hvad jag anført, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterswärd: Att döma af det yttrande, den siste talaren afgaf till försvar för konstitutionsutskottets betänkande, skulle man kunna tro, att utskottet vore af den mening, att allting vore väl bestämdt beträffande justitieombudsmannens ställning som det nu är. Emellertid har jag vid denna riksdag tagit mig friheten väcka en motion med samma syftning som den här föreliggande. Mitt förslag afser nemligen att göra justitieombudsmannens ställning så väl i ekonomiskt som i andra afseenden så pass begärlig, att hvarje fullt kvalificerad person skall kunna vilja söka denna syssla, och för att man äfven skall kunna hysa den förhoppning, att platsens innehafvare åtminstone icke af ekonomiska skäl skall finna sig föranlåten att söka någon annan befattning. har jag föreslagit, att justitieombudsmannen skall erhålla lika lön med Konungens statsråd, nemligen de konsulativa. Till detta mitt förslag har jag icke haft annat skäl — och jag säger detta utan att dermed vilja uttala klander mot någon enda f. d. justitieombudsman — än att vi nu ofta sett tjensten sökas af personer, som innehafva den på behaglig tid för att vid första lägliga tillfälle söka en bättre aflönad plats. Denna befattning anser jag dock vara af alldeles ofantlig vigt, icke under lugna och goda tider, icke under sådana, då vi kunna på ett säkert och tillfredsställande sätt komplettera vår domarecorps, men under de svåra tider, som kunna inträda, och grundlagen skrifves ej för dagen och dess vindkast, utan för att bibehållas, så länge den visar sig vara för landet gämlig.

De nuvarande löneförhållandena, med en inkomst af 8,000 kronor om året, kunna icke vara begärliga för t. ex. en duglig

Ifrågasatt ut-
sträckning af
justitieombuds-
mannens
embetstid.
(Forts.)

landtdomare. Man kan ju tänka sig, att en sådan skulle eljest vilja söka platsen, men för honom kan det icke vara något att sträfvä efter att för en dylik lön söka en tjänst på ett år och för denna tid nödgas flytta till Stockholm. Detta torde vara klart för hvar och en. När jag väckte min motion, undvek jag med flit att gifva den en sådan form, att den kunde blifva ett ärende tillhörande konstitutionsutskottet, enär jag alltför väl kände alla svårigheter, med hvilka det för en motionär är förenadt att genomdrifva en grundlagsändring, och min fulla öfvertygelse är, att den förbättring af lönevilkoren, hvarom jag gjort förslag, ehuru saken endast angår ett belopp af 4,000 kronor, icke skall spela någon oväsentlig rol, då det gäller förbättring af justitieombudsmannens ställning.

Visserligen anser jag det vara klart, att för närvarande ingenting är att vinna på att yrka bifall till den föreliggande motionen, och jag skulle därför vilja hemställa, i synnerhet som efter hvad jag tyckte den ärade reservanten anslog den strängen, om det ej skulle hafva sin nytta med sig att återremittera frågan till utskottet. Skulle ingenting annat härigenom vinnas, skulle en återremiss åtminstone medföra, att vi finge tillfälle att afvakta Andra Kammarens beslut i frågan. Skulle Andra Kammaren bifalla motionen, vore det i min tanke ingalunda lyckligt, om Första Kammaren visat sig vara motståndare till densamma. Och ingen olägenhet skulle följa, om Andra Kammaren bifölle konstitutionsutskottets förslag, följden häraf skulle endast blifva, att utskottet inkomme till Första Kammaren med ett betänkande på tre rader, blott innehållande en anmälan, att frågan förfallit. Detta är hela det besvär, man i så fall skulle orsaka utskottet, hvaremot vi skulle hafva det gagn, att vi finge se hvad Andra Kammaren åtgör, innan vi sjelfva fatta definitivt beslut. Andra Kammaren torde särskildt betrakta justitieombudsmanneambetet såsom sitt högsta förtroendeembete och därför i främsta rummet vara intresserad af denna sak, men om Andra Kammaren icke vill göra något deråt, så nog skall jag kunna trösta mig. Jag har, Gud ske lof, hittills icke varit i någon demêlé med rättvisan och hoppas, att jag icke heller för framtiden skall råka i sådan. Såsom gammal riksdagsman har jag emellertid icke kunnat utan oro se de nu rådande förhållandena, hvilka därför föranledt mig att uppträda såsom motionär i förevarande ämne.

Jag anhåller att få yrka, att frågan måtte återremitteras till konstitutionsutskottet.

Herr Alin: Jag kan icke neka till, att det något förvånade mig att höra den siste högt ärade talaren sluta med det yrkande, han framstälde. Såvidt jag kunde fatta honom, gick hans anförande ut på att visa, att bristerna i justitieombudsmannens nuvarande ställning icke kunna afhjelpas med en grundlagsändring, åtminstone icke med den föreslagna, utan att man i främsta rummet måste tänka på en annan utväg. Det är ock så, att det just

icke är öfverensstämmande med gammal svensk sed att, blott man finner någon olägenhet, som möjligen föranledes af en bestämmelse i grundlagarne, möjligen af andra orsaker, rusa åstad och söka en grundlagsändring utan att säkert veta, huruvida olägenheten i fråga verkligen kommer sig af grundlagsbestämmelsen eller icke; det plägar tvärtom anses, att först sedan man i detta afseende förvärfvat fullständig erfarenhet, man bör gripa sig an med en sådan sak som en grundlagsändring. Den siste högt ärade talaren anvisade ock i öfverensstämmelse med just denna sed en annan väg, som jag tror vara mycket mera effektiv än en grundlagsändring, och jag håller före, att vi först böra se till i hvad mån saken kan hjälpas på denna väg, innan man sätter i fråga en ändring af grundlagen.

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embetstid.
(Forts.)

Det enda skäl, som, såvidt jag kunde förstå, den siste talaren framstälde för sitt yrkande, var, att Första Kammaren borde afvakta hvad Andra Kammaren kan komma att åtgöra i frågan. Jag ber om ursäkt för att jag finner detta vara ett skäl, som jag icke kan sluta mig till. Justitieombudsmannens embete har icke större betydelse för den ena kammaren än för den andra, det har betydelse för svenska folket i dess helhet, och därför har Riksdagen i dess helhet och hvarje riksdagsman, vare sig han hör till den ena eller andra kammaren, att varda sig om att detta embete verkligen uppfyller hvad som afsetts med dess inrättande. Är det nu så, att Första Kammaren finner skäl icke föreligga att göra annat än utskottet föreslagit eller afslå motionen, så kan jag icke finna någon anledning att återremittera frågan till utskottet för att vänta på hvad Andra Kammaren möjligen kan komma att göra. Sadant vore enligt mitt förmenande icke riktigt handladt.

Efter som jag har ordet, ber jag att få yttra mig något med anledning af ett par skäl, som åberopats af den ärade reservanten, men kanske icke blifvit tillräckligt fullständigt bemötta af den andre talaren i ordningen.

Den ärade reservanten åberopar framför allt sin reservation. Denna börjar nu med ett antagande, som förefaller mig litet eget, då det kommer från en man sa van att draga slutsatser af historiska förhållanden som den ärade reservanten. Han säger, att han antager, att de täta ombyten af justitieombudsmän, som egt rum efter år 1884, berott derpå, att sedan 1866 val af justitieombudsman måste ske hvarvt år, och på denna grund vill han en grundlagsändring i motionens syfte. Det är nog sant att en sådan ändring, att valen blifvit årliga, inträdt från år 1866, men det är a andra sidan också något annat, som samtidigt inträffat, nemligen att Riksdagen haft samma justitieombudsman från år 1866 ända till år 1884, således en och samma person under aderton ar. d. v. s. under en längre period än någonsin förut. Jag frågar då, om det kan anses så gifvet, att det anmärkta förhållandet verkligen bidragit till de täta ombytena af justitieombudsman under tiden efter 1884. Dessutom ber jag att få fästa den ärade

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embetstid.
(Forts.)

reservantens uppmärksamhet derpå, att under den tid, då riksdagen sammanträdde hvar tredje år, förekommo äfven mycket täta ombyten af justitieombudsmän. Under åren 1857—1858 funnos sålunda fyra å fem justitieombudsmän under en tid af ungefär femton månader. De täta ombyten, hvaröfver man klagat, torde derför lika litet förekommas genom den föreslagna grundlagsändringen, som det torde finnas skäl att skrifva det anmärkta missförhållandet på 1866 års riksdagsordnings räkning.

Hvad angår jämförelsen mellan tiderna för val af justitieombudsman och af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, så har den andre talaren i ordningen redan påpekat, att reservanten i sitt anförande alldeles förbisett sjelfva hufvudpunkten i motiveringen till 1893 års konstitutionsutskotts betänkande, nemligen att ändringen i fråga om val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret betingades deraf, att man ville sörja för att ombyte af samtliga fullmäktige icke skulle kunna ske *på en gång*. Men vare sig man väljer justitieombudsman för ett år eller för tre år, lär det icke inverka så, att ombyte af platsens innehafvare på en gång kan derigenom undvikas.

För öfrigt har ett bestämdt skäl mot motionen anförts af reservanten sjelf, då han sagt, att den föreslagna tiden af tre år vore för knapp. Detta är också precis min åsigt, men om ändamålet med den föreslagna grundlagsändringen icke kan vinnas genom denna ändring, hvad tjenar det då till att tala för den?

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström, Carl: Jag tror icke att konstitutionsutskottet, såsom en föregående talare antydt, funnit allt vara väl bestämdt med afseende å justitieombudsmannainstitutionen, men utskottet har icke ansett, att de brister, som förefinnas, blifva afhjelpade genom den af motionären ifrågasatta åtgärden, utan man har i utskottet ansett, att det vore bättre att gå en annan väg för att nå den önskade förbättringen af förhållandena.

Hvad nu beträffar det af samme talare framställda yrkandet om återremiss, så skulle jag finna ett bifall härtill vara rätt betänkligt, i synnerhet efter den tydliga anvisning han sjelf gaf om den egentliga innebörden af yrkandet och om de tre rader från utskottet, som ett, två, tre skulle neutralisera Andra Kammarrens eventuella beslut i frågan. En sådan återremiss tror jag skulle göra mer skada än gagn.

Hvad sjelfva saken angår, har jag föga att tillägga till hvad redan anförts. Dock en sak. Mig synes, att den enastående och egendomliga ställning, justitieombudsmannen intager, och den egendomliga arten af hans verksamhet, sådan denna i grundlagen är bestämd, medför, att det i fråga om justitieombudsmannen är kanske mera betänkligt än i afseende å de fleste andre embetsinnehafvare, om hans valmän råkat misstaga sig med hänsyn till hans person. Om efter valet det skulle befinnas att justitieombudsmannen skulle brista i kraft och sjelfständighet eller, hvilket

vore lika beklagligt, i den urskilning och det förstånd, hvar-
 förutan en rätt utöfning af hans embete är omöjlig, om så olyck-
 ligt skulle inträffa, så erbjuder dock grundlagen, sådan den nu
 lyder, möjlighet till rättelse på det effektivaste sätt och inom
 kortaste tid — mindre än ett år — på det sätt nemligen, att
 denne justitieombudsman icke blir omvald. Denna utväg, utan
 hvilken nycken oro skulle kunna inträda i vårt offentliga lif,
 bortfaller genom den föreslagna ändringen, och jag anser denna
 saledes icke vara utan sin verkliga våda.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungberg: Konstitutionsutskottets förevarande be-
 tänkande innefattar ett upprepande af en erfarenhet, som man
 ofta gjort i vårt land, nemligen att sedan lifliga klagomål öfver
 något förhållande länge försports bland den stora allmänheten, så
 tillbakavisas dessa klagomål just då, när tillfälle yppat sig att
 rättelse kunde vinnas.

Det är en hvar af oss väl bekant, att den största bristen i
 afseende å justitieombudsmannainstitutionen är saknaden af konti-
 nuitet i embetsutöfningen, och det är säkerligen icke någon, som
 ej önskar att denna egenskap måtte förvärfvas åt institutionen;
 men huru skall detta ske? Man har härvid tänkt på att dels öka
 lönen och dels stadga en längre valperiod. Huru det nu kan
 komma att gå med den föreslagna löneförhöjningen, vet man icke,
 men jag är i alla händelser öfvertygad om, att en högre lön icke
 kan gifva embetet den stabilitet, som en längre valperiod förlänar.
 Som det nu är, måste justitieombudsmannen, genom sjelfva na-
 turen af sitt uppdrag, alltid vara rädd att stöta sig med någon,
 att som det heter trampa någon på liktornarne, då det kan hända
 att han i all hast aflägsnas just därför, att han söker uppfylla
 sina bästa föresatser. Den katastrof, som för några veckor sedan
 timade på detta rum, visar allra bäst, huru nödvändigt det är att
 gifva besittningen af detta embete en större varaktighet.

Då jag nu finner de skäl, utskottet anfört för dess afstyr-
 kande hemställan, vara synnerligen svaga, skulle jag anse en åter-
 remiss vara i hög grad behöflig. Det enda verkliga skäl emot det
 föreliggande förslaget, som står att finna i utskottets betänkande,
 är det, att den tre-åriga valperiod, som motionären föreslagit, är
 för kort, men då frågas, hvarför ej utskottet, som har förslagsrätt,
 framkommit med förslag om en längre period. Hvad utskottet för
 öfrigt anfört är hemtadt från ett äldre betänkande och går ut på,
 att Riksdagen såsom hufvudman bör hafva rätt att när som helst
 aflägsna sitt ombud. Detta skäl synes dock väga allt för litet
 mot de många, som anförts å andra sidan, alla utvisande att ju-
 stitieombudsmannen måste hafva full sjelfständighet och säkerhet
 att få under en viss tid behålla sin plats. För åstadkommande af
 denna sjelfständighet för justitieombudsmannen fordras emellertid
 icke blott förbättring af hans lönevilkor, utan äfven annat, der-
 ibland pensionsrätt, hvarom jag i min motion tagit mig friheten väcka

*Ifrågasatt ut-
 sträckning af
 justitieombuds-
 mannens
 embetstid.
 (1 rta.)*

Ifrågasatt ut- förslag, samt större varaktighet i fråga om innehafvandet af be-
sträckning af fattningen.
justitieombuds-
mannens
embetstid.
(Forts.)

Då jag således nu yrkar återremiss af detta betänkande, gör jag detta äfven af det skäl, att konstitutionsutskottet måtte komma i tillfälle att föreslå en ändring uti stadgandet i 97 § regeringsformen, der det heter: »denne Riksdagens justitieombudsman, som, så länge han embetet innehafver, skall i alla afseenden anses lika med Konungens justitiekansler» etc. Detta uttryck »i alla afseenden» är mycket oegentligt och olämpligt, och det torde mer än en gång ha förhindrat Riksdagen att gifva justitieombudsmannen den högre lön, Riksdagen eljest skulle velat lemna honom, då en sådan löneförhöjning nödvändigtvis skulle medföra förhöjning af lönen åt justitiekansleren och utan tvifvel sedermera äfven åt justitieråden. Jag tror af denna anledning, att de ifrågavarande orden borde förändras så, att det komme att heta »skall i värdighet anses lika med Konungens justitiekansler». Och jag anhåller att utskottet, i fall ärendet skulle blifva dit återremitteradt, måtte taga i öfvervägande, huruvida ej en sådan ändring vore berättigad.

Jag ber att få instämma i det gjorda yrkandet om återremiss.

Herr Reuterswärd: Jag begärde ordet allenast för att bemöta några yttranden af den ärade representanten från Upsala län. Han sade nemligen — om hans ord voro rigtade mot mig vet jag ej — att, så snart en olägenhet uppstode och man tyckte grundlagen bära emot i ett eller annat afseende, man genast vore färdig att rusa åstad och söka en grundlagsändring. Om det var mig han afsåg med detta yttrande, så får jag säga att han komplett misstagit sig, ty ingen håller mer än jag på att ej ändringar af våra lagar och allra minst af våra grundlagar ske i onödan. Men det kan hända, att äfven våra grundlagar blifva i ett eller annat något föräldrade, och då anser jag, att man bör söka att lämpa dem efter tidens förhållanden. Så hafva vi förfarit med afseende å bestämmelserna rörande tiden för val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, och jag anser att samma behof föreligger här. För öfrigt skulle den ifrågasatta lagändringen icke behöfva blifva af någon större vidlyftighet, den är tvärtom icke märkvärdigare, än att den nya lagtexten borde kunna skrivas nästan på rak arm, helst man torde kunna nyttja samma uttryck, som användts i de nya bestämmelserna rörande val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.

Gent emot herr Alin ber jag vidare att få anmärka, att då jag i mitt förra yttrande förklarade mig anse, att det icke kunde skada om Första Kammaren, innan den bestämde sig i denna fråga, finge se Andra Kammarens beslut, jag härmed afsåg att, om Andra Kammaren skulle bifalla motionärens förslag, härmed ock skulle oafvisligen följa, att den komme att lemna sitt bifall till min motion eller åtminstone gå in på en löneförhöjning åt justitie-

ombudsmannen. Skulle Andra Kammarens beslut deremot gå i samsamma rigtning som utskottets förslag, ja då har frågan förfallit för denna gång. Min öfvertygelse är, att Första Kammaren med godt samvete kan återremittera frågan till utskottet. Härigenom komme Riksdagen icke att uppehållas ens ett par timmar, men den fördelen vunnas, om Första Kammaren nu icke med detsamma afslår den föreliggande motionen, att man verkligen inhemtar hvad båda kamrarna hafva för ställning till denna fråga. Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embedstid.
(Forts.)

Herr Säve: Jag begärde ordet för att bemöta några invändningar, som rigtats mot mitt anförande. Den ärade talare, som först hade ordet efter mig, herr Berg, framhöll, att jag icke skulle hafva bemött utskottets anmärkning i afseende på jmförelsen mellan justitieombudsmannens och bankofullmäktiges funktionstid, »att jmförelsen för öfrigt icke är fullkomligt träffande, i det att hvarje lagtima Riksdag fortfarande eger rätt att genom val af ett visst antal fullmäktige utöfva inflytande på sammansättningen af de ifrågavarande verkens styrelse». Den anmärkningen hade jag visst icke förbisett, men jag ansåg det alldeles omöjligt, att man här skulle vilja fästa någon uppmärksamhet vid densamma. af det skälet att fullmäktige för riksbanken och riksgäldskontoret äro flere, hvilka följaktligen kunna partielt omväljas, men justitieombudsmannen är en enda, hvadan han naturligtvis icke kan till en tredjedel omväljas hvart år af en treårig funktionstid.

Herr Alin har sökt att något vrida på sned det lilla instämmande. jag lyckligt nog kunde göra, ehuru blott i en enda punkt, i utskottets motivering, den nemligen att en utsträckning af justitieombudsmannens funktionstid till 3 år från ett år vore alldeles för liten. Det är nog sant, att äfven jag anser denna tid vara för kort, men tre år äro dock en vida längre tidrymd än ett år, och jag anser det vara en ganska stor vinst, om denna utsträckning till tre år af justitieombudsmannens funktionstid kunde ernås i öfverensstämmelse med förhållandet med fullmäktige i banken och i riksgäldskontoret.

Hvad som dock i första rummet uppkallat mig nu, det har varit de invändningar, som gjorts mot en återremiss. Jag vill då säga, att om kammarens ledamöter skulle vilja, att något nu i saken åtgöres, så är, så vidt jag kan se, det enda som kan göras det, att återremittera ärendet till utskottet. Ett rent bifall af motionen är icke möjligt, då motionären icke definitivt formulerat sina yrkanden; han har nemligen öfverlemnat åt konstitutionsutskottet att göra de redaktionella förändringar, som kunna anses vara nödiga. Såsom motionären formulerat sitt förslag, kan man nu icke yrka bifall till detsamma, och då återstår ingenting annat än att återremittera ärendet till konstitutionsutskottet, som sålunda blefve i tillfälle att göra dessa redaktionella ändringar. Om det då i utskottet skulle visa sig, att sympatier finnas för en ut-

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embetstid.
(Forts.)

sträckning af funktionstiden till längre tid än tre år, skulle det synnerligen glädja mig.

Då jag första gången som jag hade ordet icke begärde återremiss, får jag nu tillkännagifva, att jag förenar mig med dem, som framställt yrkande på en sådan.

Herr af Burén: Den förändring, för hvilken den ärade reservanten gjort sig till tolk, anser jag för min del vara synnerligen beaktansvärd. Det synes mig vara af stor vikt, att justitieombudsmannabefattningen lagskyddas emot de täta ombyten af dess innehafvare, som på senare tider egt rum, och det skäl, en ledamot i konstitutionsutskottet nyss framdrog för att reservantens förslag måtte afslås, synes mig tvärtom tala för att man borde söka astadkomma en förändring. Herr Berg ansåg förslaget icke förtjena bättre öde än det erhöll för, såsom jag vill minnas, 40 år sedan, då Riksdagen afslog ett liknande förslag. Har då ingenting sedan dess inträffat, som gör en sådan förändring i högsta måtto önskvärd? Jag hemställer till kammaren, huruvida icke så är förhållandet. Det finnes väl ingen, som icke känner, utom de alltför ofta påkommande ombytena som måste inverka ofördelaktigt på institutionen, huru vid det sista justitieombudsmanna valet tillgått; utgången dervid berodde ju på en ren slump. Det är detta som inträffat, och det synes mig vara af beskaffenhet att göra en förändring i det syfte motionären föreslagit både nyttig och nödig.

Sedermera nämnde herr Alin, att det kunde vara af betydelse för svenska folket i dess helhet, huru med justitieombudsmannens tillsättning och funktionstid förhölle sig. Ja, just därför anser jag det vara af vikt, att en lagförändring sker, hvarigenom större kontinuitet kan påräknas. Herr Alin framhöll äfven, att enligt reservantens åsigt en funktionstid af 3 år vore väl knapp; det är ju sådant, som kan ändras genom en återremiss. Allt talar sålunda för att återremittera ärendet till utskottet, för att utskottet måtte taga frågan under förnyad ompröfning och komma fram med ett annat och bättre förslag i motionens syfte.

Herr Alin: Jag trodde mig vara fritagen från misstanken att vilja beskylla den högt ärade ålderspresidenten för att rusa i väg för att omstörta grundlagarne. Tvärtom kan jag icke neka till, att det var med en viss tanke på honom och hans askådnings sätt som jag omnämnde den gamla svenska seden att icke vid första anledning rusa i väg i det syftet. Jag instämmer med honom deruti, att grundlagarne liksom alla andra lagar kunna blifva förlegade och att de då böra ändras. Det gäller då att först bevisa, att de verkligen äro förlegade, men med afseende på den sak, som nu är i fråga, föreligger enligt min mening icke något sådant bevis. Det heter om grundlagsförändringar, att sådana må ske, endast då de äro högst nödiga eller nyttiga. För det första är det långt från bevisadt, att denna förändring är nödig, ty det är icke

adagalagdt, att de öfverklagade täta ombytena bero på bestämmelser i grundlagarne. Man har också åtminstone till hälften erkänt — jag skall försöka att icke snedvrida några yttranden — att tre år är en allt för kort tid för att medföra någon väsentlig förbättring. Det torde alltså få anses vara äfven af förslaget anhängare erkänt, att förslaget åtminstone icke är högst nyttigt och att det således icke uppfyller detta vilkor för en grundlagsändring. Men att vid sådant förhållande ändra grundlagen strider emot dess föreskrift, och det är därför jag sätter mig emot åtgärder i nu ifrågavarande syfte. Det är också helt naturligt, att jag på samma grund motsätter mig en återremiss. Ett sådant skäl, som att man bör afvakta hvad Andra Kammaren i frågan beslutar, kan jag omöjligen uppskatta. En återförvisning på den grund att ärendets utredning icke är tillräcklig, att ett framställt förslag är bristfälligt, har utskottet naturligtvis att finna sig uti, men jag tror, att ett utskott har rätt att begära, att ett sådant ärende som det förevarande icke skall återremitteras af en sådan anledning som den här åberopade.

Ifrågasatt utsträckning af justitieombudsmannens embetstid.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare derpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet, samt förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet i sitt utlåtande n:o 2 hemställt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 36.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 2 och 4 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Mom. 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom 2.

*Ang. ett andra
ålderstillägg
för postvakt-
betjente.*

Herr Rodhe: Redan för två år sedan, då förslag om ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente förelåg, yttrade jag mig till förmån för detsamma. Då jag fortfarande anser rättvisa och billighet kräfva, att denna förmån beviljas postbetjente, kan jag icke annat än beklaga, att utskottet afstyrkt det nu åter af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, till hvilket jag yrkar bifall. Jag sade att rättvisa och billighet kräfva förslagets bifallande, och jag vill söka framlägga några skäl för detta mitt påstående, hemtade dels från naturen af det arbete, dessa vaktbetjente hafva att fullgöra, och dels från en jemförelse med likstälde löntagare inom landet samt deras geliker i några andra länder.

Det har ofta framhållits af förslagets motståndare, att postvaktbetjentes sysslor äro så ofantligt enkla, icke kräfva några förberedande studier, någon förberedande öfning. Ja, det är sant, men då man på grund häraf vill sätta postvaktbetjente med afseende på löneförmåner ungefär i paritet med grofarbetare, stämmer detta icke riktigt öfverens med de ganska stora fordringar, som ställas på dessa betjente i afseende å hyfsning och belevnhet, fordringar som synas berättiga dem att räknas såsom intagande en något högre ställning i afseende å lefnadsvanor och behof än vanliga arbetare. Ännu större fordringar ställas på dem med hänsyn till ordning, påpasslighet, noggrannhet, som ju är af så utomordentlig vigt, att redan på grund deraf den sökta förmånen billigtvis borde dem tillerkännas. Dertill kommer, att desse betjentes arbete ingalunda är något lätt arbete, utan tvärtom mycket ansträngande; från tidigt på morgonen till sent på aftonen äro de i verksamhet utan att ega tillfälle till biförtjenst. Om en och annan skulle såsom vice värd eller på annat sätt förvärfva sig inkomster vid sidan af sin lön, hör detta till undantagen och bör icke tagas med i räkningen. Då de nu också äro tjenare i ett verk, som har nått en så storartad utveckling, och hvars tillgångar äro i stadigt stigande, förefaller det billigt, att de för sin ålders dagar också vore tillförsäkrade någon ökning af deras icke så rundligt tilltagna aföning.

Om man så vill jemföra postvaktbetjente med andra löntagare, med dem likstälde, skall man kunna nämna en hel rad, som är

vida bättre situerad. Jag skall emellertid icke trötta med ett långt uppräknande; jag hänvisar blott dertill, att telegraf- och tullverkets betjente hafva bättre aflöning än postverkets. Hvarför det skall vara så, har man verkligen svårt att begripa. Jag vill vidare hänvisa till den mycket talrika klassen af vaktmästare i Stockholm som ofta kunna hinna till en långt högre årsinkomst än postvaktbetjente, och detta oaktadt deras tjenstgöring är begränsad till några timmar om förmiddagen, så att de hafva rikliga tillfällen att förskaffa sig biförtjenster. Jag skulle kunna anföra många andra exempel på löntagare, med postvaktbetjente likställda, som äro bättre aflönade än desse. Stockholms poliscorps ett sådant exempel. Till och med arbetare i en mängd yrken, såsom murare, timmermän, kunna ofta hinna till en högre årsinkomst.

*Ang. ett andra
ålderstillägg
för postvakt-
betjente.
(Forts.)*

Jag ber till slut få nämna, att man i andra länder ansett sig böra bättre löna postvaktbetjentes arbete än hos oss; jag har från Berlin, London och flera andra orter uppgifter, hvilka jag dock ej vill specificera. Särskildt vill jag dock framhålla, att dessa betjentes ställning i Danmark och Norge är bättre än hos oss.

På grund af nu anförda skäl anhåller jag att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Hans excellens herr statsministern Boström: Då departementschefen är upptagen i medkammaren, anhåller jag att några minuter få taga kammarens tid i anspråk.

Det förslag Kongl. Maj:t åter framlagt att bereda postvaktbetjente ett andra ålderstillägg, hvilket dock icke skulle inverka på deras pensionsrätt, har af utskottet blifvit afstyrkt. Så vidt jag af den anförda motiveringen kunnat finna, skulle skälet härtill ligga deruti att, då förslaget en gång förut afslagits, och Riksdagen anvisat en annan åtgärd till förbättring af postvaktbetjentes ställning, nemligen att öfverflytta flere från extra-ordinarie till ordinarie stat, någon särskild anledning nu icke föreläge att vidtaga en förhöjning af anslaget. Det är visserligen sant, att genom den åtgärd, hvartill förra Riksdagen beviljade erforderliga medel och hvarigenom de ordinarie betjentes antal ökades med 151, en väsentlig förmån blifvit dem beredd, men denna har kommit de extra-ordinarie till godo, och hvad här föreslås afser att bereda en fördel åt de ordinarie. Jag vill tillägga, att när, i öfverensstämmelse med Riksdagens 1896 fattade beslut, öfverförandet af extra-ordinarie på ordinarie stat föreslogs, framhöll generalpoststyrelsen äfven då, att derigenom vore icke behöfvat af ett andra ålderstillägg undanröjdt.

Mången utgår kanske här från en aflöningssiffra, 1,384 kronor, hvilken är det högsta belopp en postvaktbetjent kan uppbära. Men jag ber få fästa uppmärksamheten på, att det endast är å de orter, der dagaflöningen kan uppgå till 2 kronor, sådant kan ske, och det är i Stockholm, Göteborg och, om jag ej missminner mig, Malmö. Vidare bör man komma i häg, att af samtliga der anstälde det endast är ett fåtal, som kommer så långt; flertalet

Ang. ett ändra
ålderstillägg
för postvakt-
betjente.
(Forts.)

stannar vid en väsentligen lägre aflöning. Och ser man till den stora mängden, tror jag man bör beräkna inkomsterna sålunda: lön 500, dagaflöning efter en krona om dagen, 365 kronor samt beklädnadsersättning 54 kronor, då man endast kommer till en siffra af 919 kronor. Mig synes detta belopp icke utgöra någon hög aflöning för personer, hvilkas tid är strängt tagen i anspråk, ty deras verksamhet är sådan, att de icke torde kunna åtaga sig något ytterligare arbete. Den som närmast bör kunna bedöma denna fråga, generalpoststyrelsen, har också tid efter annan, hvarje gång anledning dertill förekommit, framhållit behovet af den föreslagna löneförbättringen. Det är visserligen icke någon obetydlig siffra, hvarom här är fråga. Det gäller 50,000 kronor. Men jag kan icke annat än gifva generalpoststyrelsen rätt deruti, att den stora utveckling postverket tagit också må till en del föras postvaktbetjente till godo för det omsorgsfulla och nitiska sätt, hvarpå de uppfyllt sina pligter. Då vi här se, att postverkets medel, som förlidit år hade beräknats till 9,025,000 kronor, nu stigit med 900,000 kronor, synes det mig ock härifrån kunna hemtas skäl för kammaren att behjerta den framställning, Kongl. Maj:t här gjort, och bevilja detta ålderstillägg, hvarom jag värdsamt anhåller.

Grefve Klingspor: Då denna fråga förevar i statsutskottet, var statsutskottet ganska enigt uti att afslå Kongl. Maj:ts proposition — det fans blott en enda reservant —, och hufvudskälet, hvarför utskottet icke kunde biträda Kongl. Maj:ts proposition, var ju det, att vid en jämförelse mellan aflöningen till dessa postvaktbetjente och den aflöning, som utgår till andra med dem jämförliga statens tjenare, ansågos postvaktbetjente hafva alldeles tillräcklig aflöning såsom de nu hafva. Om man t. ex. jämför dem med underofficerare vid armén, så, oaktadt man med skäl kan säga, att det är svårt att uppställa en dylik jämförelse, finner man, att postvaktbetjente hafva väsentligt högre aflöning än underofficerarne, alldenstund aflöningen till de lägst aflönade vaktbetjente uppgår till omkring 1,000 kr.

Ett annat skäl, som i utskottet framfördes, var äfven det, att frågan var före vid förra årets riksdag och då blef afslagen af riksdagen, som i stället anvisade den utvägen att öka postvaktbetjentes antal. Antalet ökades också sedermera med 151 stycken.

Ett annat skäl, som äfven inverkade på utskottets beslut, var det, att frågan var tämligen jämförlig med en fråga, hvori Riksdagen nyss fattat beslut, nemligen den om vaktmästarnes aflöning. Den blef också af Riksdagen afslagen. Af dessa skäl ansåg utskottet riktigt att nu äfven afslå denna Kongl. Maj:ts framställning, hvarför jag äfven yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Hans excellens friherre von Essen: Jag skall bedja att få yttra några ord i frågan, när jag under åtskilliga år haft med postverksförhållanden att göra och känner de omständigheter, som därmed sammanhänga. Jag skall då anhålla, att på de skäl, som

redan blifvit anförda. få förorda Kongl. Maj:ts proposition, och torde jag äfven få åberopa några skäl utöfver de i betänkandet synliga.

Ang. ett andra
ålderstillägg
för postvakt-
betjente.
(Forts.)

Utskottet har framhållit den omständigheten — som också af herr statsministern berördes —, att Riksdagen ju gifvit sitt bifall till 151 postvaktbetjentes öfverflyttande fran extra till ordinarie stat och dermed tillgodosett ett stort behof för postvaktbetjente. Det är väl sant. men man bör besinna, att man vid bifall till detta förslag endast följde med postverkets stora, högst ovanliga, utveckling, på grund hvaraf man nödgats anskaffa ett mycket stort antal extra vaktbetjente för att kunna uppfylla allmänhetens fordringar till följd af den stora brevexling som på sista tiden uppkommit, och det skedde endast för att ställa antalet af dessa tjänstemän i samma proportion som förut med afseende på tjänstealigganden. Man kan derfor icke säga, att man derigenom förbättrade deras ställning, utan det var endast ett kraf på rättvisa, som uppfylldes. En annan sak är, när frågan gäller att bevilja högre aflöning åt dessa statens tjenare, som utan tvifvel, om man tager närmare kännedom om arten af deras arbete. äro deraf i hög grad förtjenta, och man kan icke utan deltagande se, huru illa deras fötter blifva behandlade, då de hela dagen få vara i rörelse och underkasta sig icke blott att utdela breföfsändelserna till adressaterna inom vissa kvarter, utan att till och med springa tre å fyra trappor upp för att aflemna posten. Vid föregående tillfällen här i Riksdagen har det uttalats, att man sasom i andra länder, t. ex. Amerika, borde kunna nöja sig med att få sin post nedlagd i en breflåda i husets port, der adressaterna sjelfva kunde hemta sin post. Derigenom skulle brefbärarnes arbete ofantligt mycket underlättas. Det var mången, som hoppades, att man skulle kunna bringa det derhän här i landet, men allmänheten har nu vant sig vid hög grad af bekvämlighet, och behöfvet att få post flera gånger om dagen gör, att dessa vaktbetjente måste springa så mycket i trappor, hvilket just är hvad som i så väsentlig grad tröttar de *gamle* männen. Jag tror, att alla som sett, huru de verkligen slita ut sig, måste ömma för dem. De hafva verkligen icke framtid för sig i någon annan tjänst än den de egnat sig åt och i hvilken de måste stanna, till dess de i sin ålders dagar få en ringa pension.

Det sägs nu liksom vid föregående tillfällen, att underoffice-
rarne äro lika illa aflönade. Ja, det må vara sant, men om så är. behöfva väl icke andra klasser blifva lidande på det. Jag kan icke förstå, hvarför postvaktbetjente skola blifva lidande på att man icke gjort rättvisa at underofficerarne.

Jag har egentligen icke mycket att tillägga i detta afseende, ty den som vill läsa den framställning, som blifvit gjord af generalpoststyrelsen och finansministern. torde finna deras skäl mera talande än dem. som framförts af utskottet. Jag fruktar dock att, när utskottet varit så enigt, K. M:ts förslag icke har utsigt till framgang, ty underligt vore — men det undret har inträffat förr —

Ang. ett andra
äldersutlåg
för postvakt-
betjente.
(Forts.)

om kammaren beslöte annorlunda än utskottet föreslagit. Jag hoppas, att så måtte ske vid detta tillfälle, och yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Tamm: Bland de första skäl, som den förste talaren anförde för afslag på utskottets betänkande, var det, att man borde göra en jämförelse med utlandets aflöningsförhållanden i detta fall. I utlandet och här äro förhållandena så pass olika i många hänseenden, att man har skäl ställa sig tviflande mot sådana grunder för svenska lönerregleringar. Den fråga, som här föreligger, är den, huruvida den aflöning, som gifves åt dessa postvaktbetjente i Sverige, är afpassad efter det förarbete, som de behöfva för sin utbildning, och huruvida aflöningen är afpassad för det arbete de förrätta och den ställning, hvori de stå. I det afseendet ber jag, ifall icke alla hafva läst betänkandet, att få precisera några siffror. För samtliga postvaktbetjente söder om Dalelven uppgår i denna stund aflöningen till 1,019 kronor om året och för postvaktbetjente norr om Dalelven till 1,073 kr. 75 öre. Dessutom är det en omständighet, som icke står nämnd i utskottets betänkande, och det är, att de hafva en pension på 550 kronor. Då de utan särskilda omkostnader för någon utbildning omedelbart antagas som extra ordinarie med skälig aflöning och sedan som ordinarie uppbära en aflöning af mellan 1,019 och 1,073 kronor samt äro garanterade på gamla dagar pension af 550 kronor, har det icke syntts utskottet vara någon hårdhänt behandling. De föregående talarne förefalla väl mycket påverkade af storstadsinflytelser, ty i småstäderna åtminstone kan man ej tala om att postvaktbetjente utslitas genom de många trapporna i flera våningars hus, och här föreligger frågan om att höja lönen för *alla*. I Stockholm, Göteborg och Malmö är förhållandet redan nu det, att aflöningen der är större och graderad sålunda, att den är delad i fyra klasser med 1,25, 1,50, 1,75 och 2 kr. i dagtraktamente och så ordnad, att ett advancement eger rum ifrån den ena aflöningsklassen till den andra. Sålunda är aflöningen i dessa de större städerna lägst 1,110 kr. derefter 1,201,50, så 1,292,75 och högst 1,384 kr. Det har sålunda tagits med i beräkningen, att för dessa städer, der arbetet är mera betungande, aflöningen bör vara stald högre. Skall man gifva sig in på jämförelsernas område, skall jag, följande den förste talarens exempel, också göra en, som ligger honom närmare. Jag vill då jämföra postvaktbetjentes aflöning med komministrarnes, pastorsadjunkternes eller skollärarnes på landet. Jag hemställer, om man tager denna jämförelse, huru det ställer sig då. I detta fall fordras långa kurser, innan personerna blifva kompetenta för sin syssla. För att blifva postvaktbetjent fordras endast att vara nykter, ordentlig och något så när stark. Jag tror således, att det kan vara ganska farligt att taga jämförelser. Tager man jämförelser på det ena hållet, må det tillätas mig att taga på det andra. Man saknar i realiteten grund för det påståendet, att dessa aflönningar äro så

läga. och, som sagdt, jemför man dem med andra, så visa de sig ingalunda heller vara läga. Det är därför, som jag icke kan se annat. än att då utskottet för två år sedan uttryckligen uttalat, att det hellre ville gå den vägen att höja upp extra vaktbetjente till ordinarie. var det med fullt uttalande af den tanken, att de löner. som då gäfvos, voro tillräckliga. Jag vet icke, att sedan dess någonting i det fallet ändrat sig, som bör göra, att vare sig utskottet eller Riksdagen bör frångå sitt då fattade beslut, och på dessa grunder, herr grefve och talman, anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

*Ang. ett andra
ålderstillägg
för postvakt-
betjente.
(Forts.)*

Herr Leman: På grund af den kännedom, jag har om lefnadsförhållandena hos postvaktbetjente i min hemort, finner jag Kongl. Maj:ts framställning synnerligen behjertansvärd, och jag får därför på de af den förste talaren, herr Rodhe, anförda grunder yrka, att, med afslag å utskottets hemställan, Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas.

Herr Rodhe: Den näst siste talaren vände sig direkt mot mig med ett klander, därför att jag anställt en jemförelse mellan postvaktbetjente och åtskillige andra löntagare, och han påstod, att man kunde finna många, som hade sämre aflönning än postvaktbetjente. Det kan jag ju icke bestrida, men hvad visar det annat, än att, såsom hans excellens herr riksmarskalken nämnde, äfven andra äro för litet aflönade? Jag anförde emellertid ett par verk, som stå postverket mycket nära, nemligen telegrafverket och tullverket, och jag håller före, att en jemförelse med dessa båda verk bör vara stödjande för det påstående, jag gjort. Dessa tre verks betjente synas ju i aflöningsförhållanden böra vara likställda.

Jag skall bedja att, efter jag erhållit ordet, få påpeka någonting. som jag glömde nämna sist och som också antydde af hans excellens herr riksmarskalken. Naturen af postvaktbetjentes arbete är sådan, att minskning i deras förmåga att fullgöra sitt arbete måste inträda tidigare för dem än för de fleste andra. Är det då icke billigt, att de på ålderdomens dagar få ett litet tillägg i sin aflönning? Jag ber fortfarande att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Wijk: Vid jemförelser kommer man till stora skiljaktheter. Ingenstädes framträder dock detta skarpare än vid jemförelse af aflöningsförhållandena inom sjelfva postverket. Om jag jemför dessa vaktbetjentes aflönning med den aflönning, som utgår till postexpeditörerna, är det en stor skilnad till postvaktbetjentes fördel. Jag vill icke bestämdt förneka, att de skulle vara förtjenta af ett ålderstillägg, men jag håller före, att rättvisa först bör skipas åt postexpeditörerna, så kunna vaktbetjente komma efteråt.

Ang. ett ändra
ålderstillägg
för postvakt-
betjente.
(Forts.)

Herr von Friesen: Då jag äfven hör till dem, som ärna yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga, skall jag be att få yttra några ord med anledning af något, som från statsutskottets sida här anförts. Det nämndes, att då Riksdagen nyss afslagit en liknande begäran med afseende på vaktmästarne i statens verk, vore det icke heller skäl att bifalla denna framställning. Jag ber att få erinra kammaren om, att hufvudskälet för detta afslag var den föreställning, man hade om dessa vaktmästarres stora biförtjenster. Detta skäl kan icke i någon afsevärd mån anses gälla om brefbäranne, om de också någon gång få åtnjuta en dusör. Men det är numera mycket litet i jämförelse med hvad vaktmästarne i embetsverken åtnjuta. Förr i världen, då brefvens kringbärande skulle betalas med 3 öre för vanligt lösbref, hände det, att brefbäraren fick öfverbetalning, men numera torde det höra till undantagen. Deremot hafva de ett synnerligen utsläpande yrke, som tidigt utpinar dem, såsom det redan påpekats.

Hvad beträffar det, att de skulle hafva det ganska bra i jämförelse med underofficerarne, så användes underofficerarne äfven för att slå i hjel vaktmästarernes löneförhöjning. Men jag tycker icke, att detta är riktigt rätt. Hafva underofficerarne för litet, lär icke från deras vederbörande förmäns sida framställningar komma att uteblifva om löneförbättring åt dem. I allt fall kan det icke skada underofficerarne, att brefbäranne få det litet bättre, de kunna ju då i nödfall söka brefbäraretjenster.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Rodhe*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till det af herr *Rodhe* framställda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varaf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 1 mom. 2 af sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 48.

Mom. 3.

Herr Lybeck: Då jag varit öfvertygad om olämpligheten af de bestämmelser, som tid efter annan tillkommit, hvarigenom studentexamen fastslagits såsom vilkor för allt inträde i statens praktiska värf eller yrken, kan jag icke annat än med stor tillfredsställelse se den lilla ändring, som tyckes vilja göra sig gällande i postverket för inträde der. Jag har nemligen under besök i poststyrelsen fått kännedom om, att der håller man icke vidare absolut på studentexamen, utan har allt mer och mer tagit afsteg derifrån, och antagas der numera elever, som icke presterat dessa examina. Ynglingar från sjetten öfre och sjunde nedre klasserna antagas till elever, om de kunna förete intyg af någon postmästare, att de skött sig väl under en viss tid och således kunna anses användbara i postverkets tjänst.

På samma gång erhöj jag upplysning om, att beträffande språkstudiet stod det ganska skralt till med de yngre tjänstemännen, och det gälde afven om dem, som tagit studentexamen. Den språkkurs, som i Kongl. Maj:ts förslag är afsedd, belöper sig till en bestämd siffra af 2,000 kr., och anser jag ändamålet vara synnerligen behjertansvärdt, då det komme obemedlade ynglingar till godo, som således skulle evertuera sig i språk. Jag får därför värdsamt anhålla att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan.

Herr Tamm: Den siste talaren yttrade, att det var med glädje han såg, att i postverket numera antogs icke-studenter. Emellertid finnes ett cirkulär, som icke är äldre än sedan den 6 juli 1897, angående den elevkurs, hvilken de, som önskade anställning såsom e. o. postexpeditörer, skulle genomgå för att komma in vid postverket, och i detta cirkulär läses: »Vid denna elevkurs, som är hufvudsakligen afsedd för manliga elever, mottages dock jemväl ett inskränkt antal qvinliga elever; och komma i regel att såsom elever — vare sig manliga eller qvinliga — antagas endast sådana sökande, som aflagt godkänd mogenhetsexamen.» Detta är således regel. Derefter säges: »Anmäler sig emellertid sökande, som icke aflagt sådan examen, skall iakttagas: att sökanden förete betyg om aflagda, godkända prof i svensk

*Höjning af
anslaget till
gratifikationer
m. m. åt
tjänstemän och
betjente vid
postverket.*

*Höjning af
anslaget till
gratisfikationer
m. m. åt
tjenstemän och
betjente vid
postverket.*

(Forts.)

ämnesskrifning, allmän och i synnerhet fäderneslandets geografi, räknekonst samt tyska eller franska språket; att dessa betyg böra vara utfärdade af hufvudlärare i vederbörande ämne vid högre allmänt läroverk eller ock af universitetslärare i ämnet; samt att sökandens ådagalagda kunskaper i de föreskrifna ämnena böra i allmänhet fullt motsvara hvad som fordras i afgangsexamen från högre allmänt läroverk.» Den, som läser detta år 1897 utfärdade cirkulär, kan omöjligt se annat, än att såsom ett första kraf för inträde i postverket i regel fordras, att sökanden aflagt godkänd mogenhetsexamen. När så är förhållandet, kan jag för min del icke se annat, än att den, så att säga, träning i studier, som studentexamen väl i alla fall gifver, bör möjliggöra för dessa studenter i postverket att genom sjelfstudium lära sig hvad som behöfs för att vid några stationer tala litet vid resande eller läsa på bref — att skriva hafva de antagligen blifvit så pass öfvade uti i skolan, att de kunna skriva hvad som i detta fall är nödvändigt. Men äfven om så skulle vara, att de icke kunna det med detsamma, så torde det väl icke vara svårt att i dessa stora städer anskaffa någon person — och sådana finnas öfverallt —, som kan gifva dem någon öfning i att tala. Jag minnes sjelf, hurusom jag och några kamrater såsom studenter slogo oss tillsammans och försökte språka latin. Icke var det så vacker latin, men vi gingo på och öfvade oss deri. Det är väl mycket antagligare eller naturligare, att de på det viset skulle kunna öfva sig, om de verkligen ville göra det. Och att det icke skulle blifva dyrbart, i fall dessa, som aflagt mogenhetsexamen, ville skaffa sig en person, som undervisade dem, kan man finna deraf, att Kongl. Maj:t sjelf icke ansett mer än 2,000 kr. behöfliga, så att nog kunna de bekosta det sjelfva. Och alldeles gifvet synes det mig, att postverket, som har större frihet än något annat verk i afseende å utnämningar, mycket väl kan taga i betraktande vid platsers besättande, huruvida språkkunskap der behöfves, och i sådan händelse använda dem, som visat nog energi att lära sig det lilla, som behöfs för att uttrycka sig förståeligt för en eller annan främling.

Men jag hade väl kanske ändå icke stält mig ensam i denna fråga mot Första Kammarens ledamöter i utskottet, om den icke för mig verkligen haft mera arten af en principfråga än af en anslagsfråga. Min innerliga öfvertygelse är den, att dessa kraf på studentexamen, som på så många håll finnas kvar och ännu upprätthållas, hafva högst menliga följder. Det är dessa, som locka våra ynglingar att ända till 19 å 20 år hålla på med studier. Det är derigenom, man bildar detta litterära proletariat, som måste lefva och därför kastar sig på, hvad som kan gifva det en brödbit. Vi rycka bort en stor del unga arbetskrafter, som kunnat göras dugliga på andra områden. Och hvad vinner postverket på detta? Icke lär det vara de bästa af de alumner, som taga studentexamen, hvilka gå in vid postverket; de slå sig nog på andra områden. Derfor är det ej heller någon fördel för postver-

ket att bibehålla såsom regel att endast antaga sådana, som aflagt studentexamen. Det är egentligen från denna synpunkt, jag ansett, att man gerna kunde yrka afslag på det begärda anslaget, då, som sagdt, denna angelägenhet mycket väl kan ordnas utan statsanslag; och på samma gång kan man äfven gifva en anvisning om, att detta kompetensvilkor, att ynglingarne skola hafva tagit studentexamen, gerna tål någon inskränkning både på detta och många andra håll. Nog kunna de i de flesta fall sköta en postmästaretjenst utan att vara studenter. På dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

*Höjning af
anslaget till
gratifikationer
m. m. åt
tjenstemän och
betjente vid
postverket.
(Forts.)*

Herr Billing: Då jag af laga skäl var förhindrad att deltaga i andra utgiftsafdelningens behandling af sjunde hufvudtiteln, har jag ingen skyldighet att besvara kammaren med något yttrande. Att jag i alla fall begärt ordet, har föranledts af den siste talarens anförande; och jag har gjort det så mycket hellre, som hvad han yttrade också var det, som i statsutskottet gjorde sig gällande såsom motiv för afslag å den kongl. propositionen. Denna motivering synes mig, med förlof sagdt, vara orimlig. Herrarne torde hafva märkt, att vi kommit in på en helt annan fråga än den, som föreligger. Här föreligger postväsendet, men här har varit en diskussion om studentexamen. Nu beder jag att få återföra kammarens uppmärksamhet till att här icke är fråga om studentexamen, utan om anslag till postverket. Och jag har begärt ordet för att icke någon af sitt intresse att få bort studentexamen såsom kompetensvilkor för posttjänster skall låta förleda sig att rösta mot det förslag, som här föreligger, då det en gång framkommer vid den gemensamma voteringen.

Man kan ju om studentexamen sasom kompetensvilkor för vissa tjänster hafva olika uppfattning, men för min del vill jag öppet och bestämdt uttala, att jag delar de två föregående talarnes mening derutinnan, att det är önskvärdt, att studentexamen icke uppställas såsom kompetensvilkor för så många tjänster, som nu är fallet. Jag beder därför, då jag hör herr Tamm begära ordet, att han icke måtte svara mig så, som om herr Tamm ville hafva bort studentexamen, medan jag deremot skulle vilja behålla den, ty i detta hänseende är det ingen skilnad oss emellan. Hvad jag påstår är, att man genom att neka detta anslag af 2,000 kr. icke får bort studentexamen såsom kompetensvilkor; och jag påstår nu, såsom så många andra gånger, att det är origtigt att vägra ett anslag, icke därför att detta anslag icke i sig sjelft är behöfligt och väl motiveradt, utan för att genom afslag opinera i en fråga, som med anslaget icke har något att göra.

Vidare beder jag att få fråga min motståndare, som annars är min meningsvän i de flesta anslagsfrågor, om han verkligen tror, att man genom att afslå den kongl. propositionen kommer ett enda steg eller ett enda fjät hän emot det önskningsmålet att få bort studentexamen såsom kompetensvilkor. Dessa 2,000 kr. äro san-

Höjning af
anslaget till
gratifikationer
m. m. åt
tjenstemän och
betjente vid
postverket.
(Forts.)

nerligen för litet dynamit för att spränga bort studentexamen såsom kompetensvilkor, vore det ock endast för posttjenster.

Jag har sagt, att också jag önskar få bort den såsom kompetensvilkor, så långt det är möjligt, men jag beder få fästa den ärade talarens och andre herrars uppmärksamhet på, att det är mycket, man kan önska, men det är icke lätt att få det utfördt. Och särskildt i detta fall ställer saken sig alldeles icke så enkel, som statsutskottet och herr Tamn föreställa sig. Ty ingen lär väl vilja påstå, att icke en del posttjenstemän behöfva hafva tagit studentexamen; man kan icke borttaga studentexamen såsom vilkor för all befordran inom posten. I hvilka svårigheter invecklar man sig då icke, om man ställer upp studentexamen som vilkor för posttjenster af den ena klassen, men icke af den andra? Då skall den, som ingår i postverket, från början hafva bestämt sig för, att han aldrig skall önska att komma längre än till exempelvis de två lägsta klasserna, men icke till den tredje. Om man genom en ukas föreskrefve, att studentexamen icke skulle utgöra något kompetensvilkor för inträde i postverkets tjänst, huru skulle man då reda sig med befordringen inom detta verk? Skulle det oakadt den, som komme in i postverket utan att hafva tagit studentexamen, icke kunna befordras mer än till de allra lägsta graderna? Vore det nyttigt för postverkets skötande? Vore det nyttigt, att man icke skulle kunna arbeta sig upp från den ena befattningen till den andra? Och om man utfärdade en dylik ukas, så skulle den betyda ingenting gent emot fäder och mödrar, ty visste fäder och mödrar, att deras söner icke skulle utan studentexamen kunna komma längre än till de två lägsta tjänstegraderna, så blefve i alla fall följden den, att de läte sönerna taga studentexamen för att få dem till de bättre aflönade befattningarna, och man stode således på samma punkt, som om studentexamen vore föreskrifven såsom kompetensvilkor. Da det gälde utförandet i praktiken, skulle man således stöta på så många svårigheter, att man finge fundera på saken mer än en gång, innan man komme till rätta.

Hvad jag nu sagt har endast gått ut på att visa, att vi icke böra sammanblanda frågorna om studentexamen och om dessa 2,000 kr., ty det är icke något logiskt sammanhang mellan dessa två saker. Här har Kongl. Maj:t begärt 2,000 kr. för att anordna undervisning i lefvande språk för posttjenstemännen, för att sätta dem i stånd att något så när kunna tala och skriva språken. Nu är det verkligen icke så, att denna förmåga tages i anspråk endast få gånger, ty med den lifliga beröring, Sverige har med utlandet, behöfver en posttjensteman — och detta icke blott vid de centrala platserna, utan vid postkontoren i allmänhet — mycket ofta affatta skrivelser på främmande språk, då det blir någon knut i postbefordringen. Skickar man ut ett bref på svenska, blir det mer eller mindre illa öfversatt och kanske föga påaktadt, men skriver man på det främmande språket, blir det påaktadt. Jag tror, att det är alldeles orimligt att klandra våra läroverk för lärjungarnes

bristande förmåga att såsom posttjenstemän reda sig med de främmande spraken. Ty huru man än ordnar undervisningen i lefvande språk i skolorna, kan man icke begära, att lärjungarne skola lära t. ex. posttekniska termer på franska, tyska och engelska. Herr Tamm säger, att da de läst så mycket lefvande språk, borde de kunna tala dem hjälpligt, och såsom bevis, att det går lätt nog att så tala ett främmande språk, nämnde han, att han talade latin i sin studenttid; det var visserligen icke så vacker latin, men det gick i alla fall för sig. Ja, visst kan man också tala tyska, franska och engelska på lek med kamrater, då ingen utländing hör på. Men det kunde nog hafva händt, att i fall en romare hört herr Tamm tala latin, han frågat: Hvad är det för språk? Och sannolikt hade han icke varit viss om, att det skulle vara latin. På liknande sätt kan det kanske gå, om våra posttjenstemän utan särskild undervisning försöka tala främmande lefvande språk. Att emellertid dessa 2,000 kr. behöfvas för att gifva posttjenstemännen en liten handledning, så att de må kunna fylla sina uppgifter emot utländingar, torde vara otvifvelaktigt. Frågan gäller då, huruvida posttjenstemännen skola sjelfva bekosta denna undervisning eller huruvida postverket skall göra det, eller om de skola sjelfva förskaffa sig en mer eller mindre klen undervisning eller postverket skall skaffa dem en bättre och för detta ändamål tillsläppa 2,000 kronor. Det synes mig, som om Första Kammaren icke behöfde tveka ett ögonblick inför dessa båda alternativ. Jag yrkar bifall till den kongl. propositionen.

*Höjning af
anslaget till
gratifikationer
m. m. åt
tjenstemän och
betjente vid
postverket.
(Forts.)*

Herr von Friesen: Det anslag, som här begärts, afser ytterst att användas till att utöfver mogenhetsexamen förkofra de blifvande posttjenstemännen i de moderna sprakens praktiska användning. Då uppstår frågan: Behöfs det och bör behovet lämpligen tillgodoses genom den här ifrågasatta kursen? Först några ord om behovet af en dylik förkofran. Såsom undervisningen i lefvande språk numera bedrifves vid våra läroverk, bör en god student kunna reda sig både med att läsa och tala tyska, i synnerhet om han gått på läroverkets A-linie, och engelska, om han gått på dess reallinie eller B-linie; tyska har han ju läst fran början och engelska ganska länge. Franska åter är det något sämre ställdt med, emedan skrifningen spelar en sådan hufvudroll, att grammatikundervisningen tagit brorslotten. Det om tyskan och engelskan sagda gäller emellertid endast om de bättre lärjungarne. Men det blir i vara dagar en massa studenter, som omöjligt kunna sägas höra till de bättre, utan det stora flertalet är de s. k. »slätstrukna», som komma till, derför att numera studentexamen fordras för inträde på alla möjliga lefnadsbanor. Om det berättigade eller oberättigade häruti vill jag icke nu orda, då den saken icke omedelbart hör hit. Emellertid få vi genom skolan släpa fram en massa alumner, som kunnat göra större nytta på många andra håll. Dessa kan man, tack vare goda metoder och lärarekrafter, plugga i så mycket, att de blifva slätstrukna approbaturskarlar.

Höjning af
anslaget till
gratifikationer
m. m. åt
tjenstemän och
betjente vid
postverket.
(Forts.)

Men deras kunskaper äro af en annan art än de goda studenternas; det är ett inpluggadt minimum, och hvad särskildt språkkunskapen angår. Kunnat dessa hvarken tala eller läsa ett främmande språk obehindradt. Nu är det väl ett faktum, att de för studier anlagda i allmänhet ej gifva sig in i postverket, utan de gå nog åt andra håll. De, som komma in i postverket, äro sådana, som genom flit och uppmärksamhet förskaffat sig ett nödigt minimum af kunskaper, men hvilka väl behöfva förkofra sig. Äfven under förutsättning, att de skött sig i skolan, är i alla fall för dem en liten påbyggnad på studierna synnerligen lämplig i och för språkets praktiska inöfvande; dessa studier kunna nu efter mogenhetsexamen mycket väl göras, då icke öfver dem hänger en skriftlig eller muntlig examen. Att det skulle vara af nytta för posttjenstemännen att få en sådan påbyggnad af mogenhetsexamen, anser jag ligga utom allt tvifvel. Nu känner jag, som i många år förestatt ett högre läroverk i hufvudstaden, väl till den kurs, som anordnas vid postverket och att det är till allmän glädje bland de unga blifvande posttjenstemännen, att denna kurs finnes. Den fyller ett behof. Vore det då icke skäl att här lägga till en liten kurs i lefvande språk? Det är sant, att tjenstemännen i städerna kunna på enskild väg förskaffa sig undervisning; här finnas borgarskola och dessutom språkkurser anordnade, der man till och med, enligt tillkännagifvande, på 10 timmar lär fullkomligt okunniga att obehindradt tala tyska, franska och engelska. Men det torde nog vara vida mer betryggande, om denna undervisning förenas med postverkets kurs. Och när det då är fråga om ett obetydligt belopp och det gäller en god sak — ty att vara posttjenstemän skola reda sig med utlänningar är en god sak —, då förefaller det mig, som om man icke borde tveka. Jag vill icke inlåta mig på frågan om studentexamen såsom kompetensvilkor; mina åsikter i detta hänseende torde dock hafva framgått af hvad jag nu yttrat. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Tamm: Den siste talaren gjorde nog hvad han sade, men den förste talaren, som anföll mig, började med att säga, att man här icke skulle tala om studentexamen, men så vidt jag hörde, rörde sig hela hans tal just om studentexamen. Jag kan mycket väl fatta och vill gerna medgifva, att en gammal romare, som hört oss tala latin på den tiden, skulle ansett det vara en mycket dålig latin. Ja, de tvenne siste talarne äro mycket lärda herrar, som vilja, att man skall hafva fullt grammatikaliska insigter och kunna uttrycka sig korrekt. Men det lär väl icke behöfvas för dem, hvarom fråga här föreligger. Jag har mina tvifvel, huruvida en kurs för 2,000 kronor på två månader skall komma att hafva en så ofantlig verkan på dessa studerande, att de kunna tala ett språk, så att de icke göra några fel, för hvilka de behöfva skämmas för utlänningar, vare sig fransmän eller tyskar. Jag vill ännu en gång påpeka, att jag anser, att de skulle kunna genom sjelfstudium skaffa sig dessa språk-

kunskaper, helst då det kostar så litet, som det nu för tiden gör, och då så rikliga tillfällen dertill erbjuda sig. Kunna de icke göra detta efter aflagd studentexamen, ja, då kan man taga bort studentexamen, ty då är denna bra litet värd.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

*Höjning af
anslaget till
gratifikationer
m. m. åt
tjenstemän och
betjente vid
postverket.
(Forts.)*

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till utskottets i föreliggande moment gjorda hemställan samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. 4—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 7.

Herr Lundeborg: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade bifalla mom. 7 i den nu föredragna punkten med den ändring deri, som föranleddes af kammarens föregående beslut i mom. 3.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i förevarande moment gjorda hemställan med den ändring, som föranleddes af kammarens beslut beträffande mom. 3 af den föreliggande punkten.

Mom. 8.

Herr Rodhe: Då jag begärt ordet äfven vid denna punkt, har det icke skett för att framställa ett yrkande, som afviker från statsutskottets hemställan. Jag anser nemligen, att ett förslag om ändring i postexpeditörernas ställning bör utgå från Kongl. Maj:t och generalpoststyrelsen. Man hade väntat, att ett sådant förslag skulle framkomma redan vid denna riksdag. Det har äfven inom utskottet uttalats en icke ringa förvåning öfver att så icke skett. Jag vill, för min del, icke alldeles underkänna betydelsen af de skäl, som, efter hvad jag har mig bekant, föranlett generalpoststyrelsen att dröja med förslaget, men jag vill uttala den förhoppning, att generalpoststyrelsen, beaktande den välvilliga motiveringen i statsutskottets betänkande och tagande fasta på det löfte, som deri innehalles, ville redan för nästa Riksdag framlägga ett förslag till ordnande af denna sak. Det kan verkligen icke annat än kännas nedslående för en tjenstemannacorps, af hvilken kräfves en så sträng tjenstgöring som af postexpeditörerna, att se sina framtidsutsigter så mörka, som de måste

*Ifrågasatt in-
rättande af nya
postexpeditörs-
befattningar.*

*Ifrågasatt in-
rättande af nya
postexpeditörs-
befattningar.*

(Forts.)

göra det. Det bör ligga i postverkets eget intresse att söka undanrödja de bekymmer, som ligga i den otrygghet, som för närvarande förefinnes med afseende på deras ställning och att visa mot deras önskningsar ett tillmötesgående, som endast är en gård af rättvisa. Hvad jag nu har sagt till förmån för postexpeditörerna, gäller — jag vill hafva det särskildt betonadt — *de manliga* expeditörerna. Det är bekant, att på senare tider antagits i postverket, i allt jemt växande antal, äfven qvinliga biträden. Jag vill nu icke klandra denna åtgärd i och för sig, men jag tror, att man bör visa stor varsamhet vid tillämpningen af den moderna idén om qvinnans användande till alla möjliga värf, som förut varit förbehållna mannen, och att man bör noga se till, att man icke, genom att bereda för stort utrymme åt qvinnan, omöjliggör eller åtminstone för långt framflyttar för mannen möjligheten att bilda familj och derigenom vållar skada för den sedliga ordning, som ligger i familjelifvet och på hvilken hela samfundets väl är så väsentligt beroende.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Fehrman: Eftersom den synpunkt blifvit bragt på tal, som den siste talaren berörde, skall jag för min del be att få med honom instämma. Äfven jag tror, att den konkurrens mellan man och qvinna, som nu för tiden gör sig gällande i fråga om anställning i statens tjänst, är i hög grad förderflig. Det ligger i sakens natur, att, när det är fråga om ett sådant arbete, som en qvinna kan utföra, det blir hon, som i konkurrensen kommer att afgå med segern, ty hon kan alltid vara nöjd med en mindre betalning för sitt arbete än mannen för sitt, och följden blir, att hon får platsen och han blir undanskjuten. Jag tror likväl, att en sådan seger måste betraktas såsom en Pyrrhus-seger. Ty segrar hon i längden på det sättet, lär det nog blifva hennes undergång. Hon vinner nemligen genom denna seger visserligen ett inkomstillfälle och ett utkomstillfälle, hvartill man ju lyckönskar henne, emedan det ingalunda vore att förakta. Det vinner hon. Men hvad förlorar hon? Jo, hon förlorar förmånen att ega ett hem, hon förlorar förmånen att kunna verka som den ordnande själen i ett familjelif och i hemmet, ty kan mannen till följd af sitt undanskjutande från aflönade platser intet hem bilda — hvarifrån skulle qvinnan få ett sådant? Husmoder kan hon ej blifva. Men det är dock detta, som, för henne såsom qvinna, är den högsta och skönaste uppgiften. Hon vinner litet, men hon förlorar, enligt min tanke, mycket. Och icke skall man tänka sig, att det blott är hon, som gör förlust. Jag tror, att det allmänna samfundslifvet, staten, gör förlust härvidlag och förlorar lika mycket. Ty allt hvad som verkar hindrande och hämmande i fråga om familjelifvets växt och trefnad, det verkar såsom ett sönderrifvande af statens grundvalar, under det att allt som befordrar familjelifvet också är till statens egen bättnad. Jag tror därför, att det är i sitt eget välförstådda intresse som staten

handlar, om den är varsam i fråga om att anordna och främja en sådan konkurrens, hvarom här är fråga. — Det kostar litet mera att betala männen för deras arbete, men det finnes, mina herrar, likväl synpunkter, som äro af högre och mera ideal natur än sparsamheten, hvilken, den må i och för sig vara god, dock icke är det högsta och ej heller det enda.

Jag har intet yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i det föredragna momentet hemställt.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Mom. I.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II.

Herr von Stapelmohr: Från flera håll har till min kännedom kommit, att ett ekonomiskt betryck hvilar tungt öfver kronojägarne, särskildt öfver dem, som äro stationerade i de norra länen, och att det uppväckt hos dem ett missmod, som naturligtvis måste hafva ett menligt inflytande på utöfningen af deras tjänstebefattning. Att så är, bestyrkes också af statsrådsprotokollet i hvad det afser skogsväsendet, enligt hvilket protokoll domänstyrelsen gjort hemställan hos Kongl. Maj:t om förbättring i löneförhållandena för kronojägarne. Herr statsrådet och departementschefen har vitsordat behovet och ansett en löneförbättring påkallad, men tillika yttrat, att han ansåge frågan kunna anstå till längre fram, på det att denna fråga måtte varda löst i sammanhang med en annan fråga, nemligen den om värden af de enskildes skogar. Då jag icke fann, att dessa båda frågor hade det inre samband med hvarandra, som kunde fordra deras samtida lösning, tog jag mig friheten väcka motion om, dels att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville till nästa Riksdag afemna förslag till ny reglering af kronojägarne aflöningsförmåner, dels ock att Riksdagen måtte ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag af 26,300 kronor, att användas till tillfällig förbättring af de ordinarie kronojägarne lönevilkor med 100 kronor till hvarje kronojägare. Jag medgifver, att utsigterna till framgång för motionen icke tedde sig synnerligen ljusa, då Riksdagen icke gerna på grund af enskild ledamots framställning vill vidtaga någon åtgärd i afseende å tjänstemannacorpens löner, men jag trodde, att, om Riksdagens uppmärksamhet fästes på de missförhållanden, som obestriddigen föreligga, frågan skulle taga ett steg

*Ifrågasatt in-
rättande af nya
postexpeditörs-
befattningar.
(Forts.)*

*Ang. lönregle-
ring för
kronojägarne.*

Ang. löne-
regle-
ring för
kronojägarna.
(Forts.)

framåt till sin lösning. Denna min tro har icke heller i alla afseenden blifvit besviken, ty statsutskottet har yttrat, att utskottet visserligen funnit kronojägarnes lönevilkor åtminstone i vissa fall vara väl knappt tillmätta och i någon man tariffva en förbättring, men enär, på sätt departementschefen till statsrådsprotokollet uttalat, med ändringar i skogsstaten synes böra anstå, till dess den år 1896 tillsatta skogskomitén afgifvit sitt utlåtande i hithörande frågor, har utskottet ansett sig icke kunna biträda motionärens förslag». — Jag har likväl icke kunnat komma till klarhet om i hvad frändskap frågan om värden af enskildas skogar står till frågan om kronojägarnes aflöning för det arbete, som de under nuvarande förhållanden få nedlägga i statens tjänst, och därför tillåter jag mig vördsamt hemställa om bifall till den första punkten i min motion.

Herr Fosser: Den nu omhandlade frågan om förbättring af kronojägarnes lönevilkor är redan förra året bragt under Kongl. Maj:ts pröfning, då nemligen domänstyrelsen framlade förslag om reglering af skogsväsendet och i sammanhang dermed äfven förslag om förbättrade löner för kronojägarna. Denna framställning är pröfvad af Kongl. Maj:t, men uppsköts af det skäl, som den ärade motionären sjelf omnämnde, att den skogskomité, som arbetade och som hade till åliggande att i främsta rummet utreda, huru den enskilda skogsvärden skulle bäst befrämjas, men också, om och i hvad mån statens skogsväsende skulle medverka för samma ändamål, ännu icke afgifvit sitt betänkande. Det är ju då temligen gifvet, att, när frågan redan är bragt under Kongl. Maj:ts pröfning och i synnerhet då Kongl. Maj:t dervid yttrat, att efter någon kortare tid torde en omreglering af skogsväsendet vara nödvändig, då äfven kronojägarnes lönevilkor komma att tagas i öfvervägande, det under sådana förhållanden är minst sagdt öfverflödigt att nu afgifva något skrifvelseförslag i ämnet. Det är af hufvudsakligen dessa skäl, som utskottet icke kunnat biträda motionen.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att beträffande nu föredragna moment yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *von Stapelmohr*, att kammaren skulle afslå hvad utskottet hemställt och bifalla förra delen af den utaf honom i ämnet väckta motion.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till hvad utskottet hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 5—13.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Herr Bremberg: Då staten har så stora inkomster af sina skogar i Norrbottens och Vesterbottens län, att de t. ex. under 1897 uppgingo till 2,400,000 kronor, torde det vara angeläget, att man gör, hvad man kan, för att icke dessa inkomster skola förminska, utan fast hellre ökas. Att man skulle kunna åstadkomma en ökning i afsevärd grad af dessa inkomster skulle ske derigenom, att man på de stora sankmarker, som äro belägna inom dessa kronomarker till en vidd af 2 å 3 millioner tunnland, verkstälde afdikningar och sålunda torrlade dem, så att de sedan blefve skogbärande. Den skog, som uppstår på dylika marker, växer mycket fortare, ty marken är väsentligt mycket bördigare än de marker, der man nu afverkar skog. Dessutom skulle man genom en torrläggning af dessa marker göra den vinst, att frosten blefve aflägsnad. Den kåle, som nu under sommaren ligger kvar i dessa sankmarker, gör, att tillväxten å angränsande skog hämmas betydligt genom temperaturnedsättningar. Skogen skulle få många flera timmar om dagen att växa på, när klimatet blefve mildare, hvilket ju skulle vara till stor ekonomisk fördel för staten. Att detta skulle blifva en ekonomisk fördel kan bevisas äfven deraf, att, sedan jag väckte min motion i denna fråga vid sistlidne riksdag, åtskilliga sågverksegare, deribland sådana, som äro mycket sparsamma, då det är fråga om förbättring af deras skogar, börjat med dylika afdikningar. En sågverksegare har anslagit 150,000 kronor till afdikningar på sina marker, hvilket är lika mycket, som jag i min motion föreslagit att användas inom begge dessa län. Orsaken, hvarför domänstyrelsen icke begärt mera, än hvad den gjort, beror antagligen derpå, att domänstyrelsen gjort anhallan om medel äfven till andra saker, som den under föregående år icke åstundat, samt att det äfven skulle fordras ganska stora utgifter för skogsstatens utvidgning, hvilket är föreslaget men nu icke framkommit.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag vördsamt hemställa, att, på det att staten icke måtte göra någon förlust genom att låta en så stor areal mark ligga obegagnad och enär plan för torrläggning redan detta år skulle kunna uppgöras, hvilken kunde användas för 1899, kammaren måtte bifalla min motion. Utskottet har sagt, att orsaken, hvarför utskottet icke velat bevilja anslaget, har varit den, att planer för torrläggningen icke varit uppgjorda. Min öfvertygelse är, att sådana planer skulle hinna upprättas under innevarande år, och det anslag, som jag begärt, användas för 1899.

Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Lybeck: Hvar och en, som har sinne för praktisk ekonomi och ännu mera den, som har intresse för skogskultur, måste vid en resa genom provinserna Vesterbotten och Norrbotten få ett pinsamt intryck af den ohyggliga vanhäfd, som derstädes är

Anslag till afdikningar å kronans skogar i Norrbottens och Vesterbottens län.

Anslag till
afdikningar å
kronans skogar
i Norrbottens
och Vester-
bottens län.
(Forts.)

rådande beträffande de kronan tillhöriga marker, som nu ligga i fullkomligt ödesmål, men genom ganska små utgifter skulle kunna göras fruktbarande genom skogsodling, hvarigenom landet i sin helhet skulle kunna tillskyndas en nationalförmögenhet. Jag skall här icke tillåta mig något yrkande, ty jag hoppas och tror, att kongl. domänstyrelsen, som väl skall läsa utskottets motivering, och läsa denna motivering rätt, skall finna, att utskottet deri har sagt, att det förväntar, att domänstyrelsen skall framkomma med en utarbetad plan, så att någonting kan vinnas i det nu framhållna syftet.

Herr Fosser: Jag ber att få återföra i kammarens minne, att det i fjol var första gången, som vi beviljade medel för detta speciella ändamål, nemligen 50,000 kronor i nytt anslag och 15,000 kronor från reservationsanslaget för att användas till afdikning af sumpmarker å kronoskogarne i Norr- och Vesterbottens län. Domänstyrelsen saknade då erfarenhet, huru dessa arbeten kunde komma att utfalla och huru de skulle lämpligast och ändamålsenligast utföras. En sådan erfarenhet saknas ännu. Det saknas dessutom plan för användande af ett högre anslag än det, Kongl. Maj:t begärt. Departementschefen yttrade vid frågans pröfning, att han saknade skäl att föreslå något mera än det, som förra året beviljades. Följaktligen ingick icke departementschefen i någon pröfning eller utredning af, huru ett högre anslag skulle kunna användas. Icke heller har domänstyrelsen haft anledning dertill, ty den har endast begärt samma anslag som förut. Statsutskottet, som biträdt Kongl. Maj:ts förslag, har icke heller ingått i någon undersökning om, huru ett större anslag skulle kunna användas. Kammaren skall sålunda fatta beslut om det högre anslaget på grund af den utredning, motionären lemnat. — Men denna är verkligen så knapphändig, att kammaren torde hafva svårt att, på grund af densamma, bevilja de begärda medlen. Der talas i motionen visserligen om, att det skulle vara ekonomiskt fördelaktigt att använda stora anslag på detta sätt, att klimatet skulle förbättras och frostländigheten komma att minskas. Men hvad detta senare angår, så ber jag få erinra, att vi för detta ändamål redan beviljat 300,000 kronor till den s. k. frostförminskningsfonden.

Dessutom är det icke allenast dessa begärda 65,000 kronor, som skulle användas för afdikning af sumptrakter å kronoskogarne, utan derjemte är afsedt att använda 60,000 kronor af reservationsanslaget för år 1899 för sagda ändamål i äfven andra provinser än Norrbotten och Vesterbotten. För hela riket kommer således, om utskottets eller — hvilket är detsamma — Kongl. Maj:ts förslag antages, att användas under år 1899 ett belopp af 125,000 kronor för afdikning af sumpmarker på kronoskogarne. Detta är ju icke så obetydligt till att börja med, i synnerhet då erfarenhet saknas och icke heller plan föreligger för användande af ett högre anslag.

Det går icke gerna an att forcera fram dessa afdikningar, utan man måste se till, att medlen blifva ekonomiskt använda och gifva ett ekonomiskt godt resultat. Men då fordras till en början försigtighet och uppgörande af plan och verkställande af många undersökningar, ty erfarenheten på detta område är, som sagdt, jemförelsevis ringa. Det är egentligen under de senaste 10 åren, som man i någon större skala gjort försök i nu berörda afseenden.

*Anslag till
afdikning &
kronans skogar
i Norrbottens
och Vester-
bottens län.
(Forts.)*

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet greve Wachtmeister: Äfven jag för min del ber att få uttala min öfvertygelse, att frågan om utdikning af myrar i de båda nordligaste länen är af största betydelse och vigt, men det gäller här att gå till väga med en viss försigtighet, så att icke stora penningssummor blifva utgifna utan att komma till motsvarande nytta. Åtskilliga af dessa myrar äro af den beskaffenhet, att de efter all sannolikhet aldrig kunna utdikas, så att de komma att bära skog, och det är kanske fallet med några bland de största af dem. Hvad dessa myrar beträffar, måste man således inskränka afdikningsåtgärderna dertill, att man fredar de angränsande skogsmarkerna från att inkräktas af myrarna. Men utan tvifvel finnas andra betydande myrar, som med stor fördel kunna afdikas, så att de blifva lämpligare för bärande af skog. Äfven på dem blir likväl arbetet ganska dyrt, ehuru kostnaderna ju icke få afskräcka, då det gäller att för kultur vinna stora viddar af vårt land. Nödvändigt är dock att hafva arbetet noga planlagdt, innan man kastar sig in derpå. Vidare är det önskvärdt, att det arbete, som kräfves, noggrant öfvervakas år för år och för sådant ändamål utföres under ledning af de ordinarie revirförvaltarna. För närvarande äro dessa i de nordliga länen så få, att det blir svårt för dem, som finnas, att medhinna detta arbete. En ökning af antalet revir är redan nu föreslagen af domänstyrelsen, ehuru Kongl. Maj:t icke för denna Riksdag framlagt förslag i ämnet. Ett sådant förslag måste dock inom kort komma fram, och blir en ökning i revirens antal genomförd, skall detta i sin mån framgångsrikt bidraga till goda resultat utaf de ifrågasatta afdikningarna. I alla händelser ber jag få uttala den mening, att äfven under nuvarande förhållanden afdikningar böra kunna ske i större skala, än hittills skett. Jag är därför sinnad att inom kort hos Kongl. Maj:t göra framställning om uppdrag åt domänstyrelsen att framkomma med plan till bedrivande i större skala än hittills af de ifrågasatta afdikningsarbetena.

Herr Wallin, Wilhelm: Då jag haft stor tillfredsställelse af de afdikningar, jag för egen del låtit verkställa å mina marker, och således måste anse motionärens förslag synnerligen behjertansvärdt, skall jag be att få yrka bifall till den af herr Bremberg väckta motionen.

Anslag till
afdikningar å
kronans skogar
i Norrbottens
och Vester-
bottens län.
(Forts.)

Herr Bremberg: I anledning af hvad herr Fosser nämnde derom, att 300,000 kronor skulle vara anslagna i och för dylika utdikningar som de här ifrågasatta, skall jag endast be att få framhålla, att dessa medel utgå endast till frostförminskning å enskildes marker och således icke alls hafva afseende på denna fråga. Jag anhåller fortfarande att få yrka bifall till min motion.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr vice talmannen jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå, att kammaren skulle bifalla herr Brembergs i ämnet väckta motion; och förklarade herr vice talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 14 af sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Brembergs i ämnet väckta motion.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 58.

Punkterna 15 och 16.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 2 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 28, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—5.

Hvad utskottet hemställt och tillstyrkt bifölls.

Punkterna 6 och 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Hvad utskottet tillstyrkt bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 2 och 4 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord från kyrkoherdebostället i Anundsjö församling, och

n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning och disposition af vissa delar af Åsele sockens kyrkplats,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 2 och 4 i denna månad bordlagda betänkande n:o 10, i anledning af väckt motion om tull å tack- och barlastjern samt skrot.

Punkten 1.

Herr Åkerman: Den föreliggande motionen bringar mig åter i den oangenäma ställningen en nödgas uppträda emot det parti, som jag annars räknar som en heder att tillhöra. *Om tull å tack- och barlastjern samt skrot.*

Jag skall emellertid icke nu tillåta mig att upptaga kammarens tid med ett återuppreparande af de allmänna skäl, som afgjort synas mig tala emot en tackjernstulls påläggande, utan inskränka mig till att taga i skärskådande de omständigheter rörande denna fråga, hvilka, sedan den sist förevar, tillkommit.

Utskottet säger på sid. 5: »Under år 1897, då tullfrihet rådde för tackjern, ökades importen deraf till nära dubbelt så stor kvantitet som under föregående år.» Ja, det kan ju ej nekas, att detta vid första påseendet förefaller betänkligt. Men om man går frågan närmare in på lifvet, finner man snart, att siffrorna, för att angifva hvad som under de respektive åren verkligen blifvit till vårt land infördt, behöfva högst betydligt modifieras, hvarefter de nog skola visa, att vi icke behöfva hysa någon sådan oro för

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

den stora tackjernsimporten under år 1897, att densamma skulle kunna motivera ett förnyadt påläggande af tull å tackjern. Utskottet har sjelft i noten på sid. 4 af sitt betänkande påvisat, hurusom de officiella siffrorna icke äro exponenter för de tackjerskvantiteter, som under de respektive åren införts, utan för de tackjerskvantiteter, som under sagda tid undergått tullbehandling. Med anledning utaf att tullen med 1896 års utgång upphörde, var det ju gifvet, att en mängd gjuterier och mekaniska verkstäder skulle icke allenast söka inskränka sin import till det minsta möjliga, utan äfven upplägga en del på nederlag för att tullfritt uttagas under vintern år 1897, innan sjöfarten ännu öppnats. Ser man då till, huru stor kvantitet, som på detta sätt vid 1896 års slut var importerad, men upplagd på nederlag och därför icke upptagits uti den å sid. 4 införda uppgiften för under år 1896 inkommet tack- och barlastjern, så utgör densamma 9,528 ton. Dessa 9,528 ton tackjern böra, för att importsiffran skall blifva riktig, dragas ifrån den för år 1897 anförda siffran af 54,038 och i stället läggas till den för år 1896 anförda officiella siffran af 23,576. De verkliga importsiffrorna för de tre åren 1895—1897 ställa sig då på följande sätt: 1895 infördes 30,960 ton, 1896 33,104 ton och 1897 44,510 ton.

Jag vill nu visst icke förneka, att importsiffran för år 1897 i alla fall är ovanligt stor; men man måste härvidlag taga hänsyn till ej blott det redan berörda förhållandet, att man under år 1896 naturligtvis inskränkte sig till den möjligt minsta tackjernsinförsel, då man ju hade visshet om att under år 1897 få importera sitt tackjern tullfritt, utan äfven att man såsom följd af nyssnämnda förhållande under 1897 hade så mycket större behof att fylla för att få sitt vanliga öfverskott i det under 1896 så hårdt medtagna tackjernsförslaget. Derjemte vet jag bestämdt, att åtskilliga gjuterier under år 1897 utöfver verkligt behof och annars vanligt öfverskott införde betydligt mera tackjern, än de under andra förhållanden skulle hafva gjort, och detta just af fruktan, att någon sådan motion som den nu föreliggande skulle komma till stånd samt möjligen blifva af Riksdagen antagen, i hvilken händelse man ville göra sig säker om att åtminstone under en del af detta år hafva tackjern, som icke blifvit fördyradt genom tulls erläggande. Tages vidare hänsyn till det allmänna uppsving i våra näringar, som under år 1897 egt rum och hvilket naturligtvis betingat en lifligare verksamhet samt ett större behof af tackjern vid våra gjuterier och mekaniska verkstäder, torde det icke vara förvånansvärdt, att tillökningen af importeradt tackjern under år 1897 ställer sig ovanligt hög. Kammaren har sig väl bekant, hurusom, trots det att spannmålsinförseln under år 1897 varit mindre än under föregående år, tullinkomsterna det oaktadt varit afsevärdt högre, och senast i dag hafva vi genom det utdelade sammandraget af 1897 års tulluppbörd fått en påminnelse derom. Häraf synes, att importen af andra varor än spannmål under år 1897 i allmänhet varit ovanligt hög, och särskildt vill jag påpeka, att importen

af stångjern, för hvilket ingen tullförändring vidtagits, under år 1897 varit mera än 2 $\frac{1}{2}$ gånger så stor som under år 1896. I jemförelse härmed är tillökningen af tackjernsinförseln under år 1897 helt moderat, ty den utgör ju endast 34%, om man till grund för beräkningen lägger de på nyss angifna sätt modifierade importsiffrorna.

*Om tull a tack-
och barlastjern
samt skrot.*

(Forts.)

Utskottet säger vidare på sid. 4 af sitt betänkande: »I följd af konkurrensen med det billigare utländska gjuttackjernet hafva flere svenska masugnar måst nedlägga sin verksamhet.» Jag vet icke, hvarifrån utskottet hemtat denna uppgift. I alla händelser har den icke tagits från officiella källor, ty ännu den dag, som i dag är, hafva icke ens primäruppgifterna rörande bergshandteringen under år 1897 inkommit till kommerskollegium. Uppgiften torde således grunda sig på enskilda meddelanden derom, att en eller annan föräldrad masugn icke under året varit i verksamhet. Jag ber emellertid att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att den omständigheten, att äldre och otidsenliga masugnar efter hand nedläggas, är ett förhållande, som under hela detta århundrade gjort sig gällande, och illa skulle det vara, om så icke fortfarande skedde. Ty skulle vi ideligen fortsätta att blåsa i våra föräldrade masugnar, så skulle vi blifva ohjelpigt efter. Tackjernstillverkningens koncentrering på mera tidsenliga, men färre masugnar, hvilka till ersättning hafva så mycket större produktion, är, som sagdt, något, som här i landet mycket länge fortgått, om än icke i samma raska proportion som i andra länder. Från politisk synpunkt kunde det nog kanske vara önskligt, att man här i landet allt framgent, såsom ännu under de första två tredjedelarne af detta århundrade, kunde till väsentlig del bedriva tackjernstillverkning såsom en folknäring, men om en konkurrens med utlandet skall blifva möjlig, går det ej an, att vi stanna på en sådan ståndpunkt, utan då är, som sagdt, tillverkningens koncentrering på mera tidsenliga masugnar alldeles nödvändig.

Några officiella siffror öfver tackjernstillverkningen under år 1897 förefinnas, såsom jag förut nämnt, icke ännu, men att densamma under sagda år varit högst betydligt större än under år 1896, då den likväl var större än under något föregående år, kan anses som alldeles säkert, och den svenska jernverksföreningen har uppskattat tillskottet i tackjernstillverkningen under år 1897 utöfver det, som tillverkades under år 1896, till icke mindre än 45,400 ton, eller, såsom herrarne behagade finna, en siffra, hvilken med ungefär 900 ton öfverstiger nyss anförda modifierade siffra för tackjernsimporten under år 1897. Det synes mig då vara alldeles klart, att den stora importen af 44,510 ton tackjern under år 1897 åtminstone icke skett på bekostnad af den inhemska tackjernstillverkningen.

Motionärerna vilja denna gång icke ens nöja sig med den tull å tackjern, som förefans under åren 1893—1896, utan föreslå, att man nu vid tullens återinförande skulle höja densamma från 8 kronor per ton, som den förut var, till 12 kronor per ton.

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)

Utskottet säger med hänsyn härtill: »Då priset på det engelska tackjernet i svensk kusthamn understiger priset på det svenska vid jernverken med minst 15 kronor för ton och den tullsats, som under åren 1893—1896 varit gällande, således icke kan anses tillfyllestgörande, anser sig utskottet böra tillstyrka den af motionärerna föreslagna högre tullsatsen af 12 kronor för ton.» För min del kan jag ej finna annat, än att utskottet sjelft i denna punkt på det mest otvetydiga sätt ådagalagt orimligheten utaf en tackjernstull. Innebörden af den nu upplästa punkten är ju nemligen, såvidt jag kan förstå, den, att, äfven om man pålägger en så hög tull som 12 kronor per ton, hvarigenom våra gjuterier och mekaniska verkstäder skulle betungas med en årlig utgift af ungefär en half million kronor, det svenska tackjernet vid masugnarne i alla fall ställer sig flera kronor dyrare än det utifrån införda tackjernet i imporhamnarne, och dock äro, såsom herrarne väl hafva sig bekant, våra största gjuterier och mekaniska verkstäder just belägna uti eller nära invid våra kuststäder och icke i närheten af de i bergslagerna befintliga masugnarne.

Ett nytt stöd för en tackjernstulls påläggande anse sig motionärerna hafva funnit i den omständigheten, att några förhandlingar med Norge angående en mellanrikslag icke för närvarande pågå. Jag vill med hänsyn härtill endast framhålla, att det icke, om vi vilja bibehålla någon del af den icke obetydliga export af gjutgods, som eger rum från Sverige till Norge, går an att pålägga den föreslagna tackjernstullen, ty genom en sådan tull skulle ett dödsslag riktas emot denna genom mellanrikslagens upphäfvande redan så försvårade export.

På så väl nu framhållna grunder som de skäl, jag vid de två sista riksdagarne i denna kammare anfört, tillåter jag mig, herr grefve och talman, att yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Under de många år, som frågan om denna tull stått på dagordningen, har jag aldrig här i kammaren yttrat mig under diskussionen rörande densamma, och om jag nu i dag tager till ordet, så sker det därför, att den förtröendepost, jag inom utskottet innehar, nödgar mig att besvara kammaren med ett anförande.

Denna tullsats har, som vi alla känna, varit mycket omtvistad, och de meningar, som beträffande densamma brutit sig emot hvarandra, hafva funnit sitt uttryck uti å ena sidan tullkomiténs och å den andra en reservants inom tullkomitén yttranden, hvilka städse åberopats. Skälen för och emot denna tull äro därför så ofta upprepade, att jag icke vidare skall röra vid dem, utan skall jag uti det försvar, som jag skall söka bringa för utskottet, endast hålla mig till hvad utskottet anfört samt, med hänsyn till den siste ärade talarens stora auktoritet i dessa frågor, jemväl till hvad han sagt. Ty det är så, att den ärade talaren på grund af den förändrade ställning, han intager till denna tullsats, om också

icke alldeles afgjort frågan, dock högst väsentligt medverkat till tullens borttagande.

Den ärade talaren har vid föregående tillfällen anfört två väsentliga skäl för denna tullsats borttagande. Det ena af dessa skäl är, för att begagna hans egna ord enligt det tryckta protokollet, att denna tullsats varit till intet eller åtminstone högst ringa gagn för vara tackjernstillverkare. Det är ju ändock ganska egendomligt, att den rörelse, som uppstått för att å nyo få en tull å tackjern, utgatt just från de trakter, der tackjern produceras, der denna tillverkning har sin rot och sitt upphof. Man säger ju, att ingen så väl känner, hvar skon klämmer, som den, som har den på. Men icke allenast denna omständighet, utan äfven statistikens siffror tala för riktigheten af motionärernas åsigt, att tull å tackjern är behöflig. Den förre ärade talaren har, så vidt jag kan förstå, låtit förleda sig till en slutledning beträffande importsiffrorna, som är fullkomligt oriktig. För detta påstående är jag naturligtvis skyldig att bjuda bevis. Jag vill då erinra derom, att uti den för kammarens ledamöter tillgängliga redogörelsen för rikets in- och utförsel af vissa varor under åren 1893—1897, hvilken redogörelse upprättats i generaltullstyrelsen, införseln af tack- och barlastjern under år 1896 angifves till i rundt tal 33,100 ton och för år 1897 till 54,000 ton. När generaltullstyrelsen angifvit dessa båda siffror, är det ju klart, att deras sammanlagda summa angifver den kvantitet tack- och barlastjern, som under dessa båda år kommit in i landet. Den omständigheten, att något legat kvar på nederlag vid årsskiftet 1896—1897, kan icke influera på denna totalsumma. Det förhåller sig med den skillnad, hvarom generaldirektör Åkerman talat, så, att i tullverkets meddelande upptagits under året till landet inkomna varor, vare sig de förtullats eller upplagts å nederlag. Det angifver sålunda den mängd tackjern, som, så att säga, kommit in öfver kaj, under det att Sveriges officiella statistik angifver, hvad som blifvit förtulladt. När nu tullsatsen upphörde med 1896 års slut, gick skillnaden mellan tullstyrelsens och statistiska byråns siffror, utgörande omkring 10,000 ton, som då voro upplagda på nederlag, in uti förbrukningen i landet under år 1897. Men hvad följer häraf? Jo, under år 1897 hafva icke allenast de 54,000 ton tackjern, utan äfven de sist omförmälda 10,000 ton ingått uti den allmänna förbrukningen. Den ärade talaren anförde åtskilliga skäl för att förklara den ökade konsumtionen af tackjern, såsom industriens uppsving under året o. s. v. Ja, det kan ju så vara, men den ökade importen kan därför icke förnekas.

Det andra skälet, som af honom anförts, är, att denna tull skulle verka skadligt för våra gjuterier. Vi komma här in på ett ganska grannliga kapitel. Jag skall emellertid anföra några siffror, efter hvilkas inhemtande man dock känner sig tveksam, huruvida tullen verkligen varit till skada för våra gjuterier.

Tillverkningsvärdet vid våra gjuterier och mekaniska verkstäder utgjorde i runda tal för år 1892 — tullsatsen infördes som

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)

bekant, den 21 juni nämnda år -- 31,100,000 kronor, steg följande år till 31,900,000, utgjorde år 1894 35,500,000 och 1895 uppgick det till 36,900,000. Antalet arbetare vid gjuterierna och de mekaniska verkstäderna samt jern- och stålvarufabrikerna var år 1892 22,300, 1893 23,100, 1894 24,100, samt 1895 26,300. Kan man då säga, att denna tullsats verkat skadligt för gjuterierna? Det vill åtminstone förefalla mig, som om man härvidlag kunde vara mycket tveksam. Men om man deremot i stället för »skada» använde ordet »utgifter», så medgifver jag, att detta vore riktigare. Det är ju klart, att, när en tullsats skall fastställas för artiklar, af hvilka en artikel ingår som beståndsdel uti en annan och således användes vid den senares tillverkning, om då tullsatter sättas på såväl den ena som den andra artikeln, då är klart, säger jag, att, såvida tulltaxan uppgöres riktigt, bör, då tullen bestämmes för den förädlade varan, hänsyn tagas till tullsatsen på den icke förädlade varan, och denna grundsats har, såvidt jag vet, städse genomförts vid bestämmande af tullsaterna för alla olika grupper af varor. Det är tydligt, att när det fans en tullsats på tackjern, togs denna i beräkning vid bestämmande af tullsaterna för de varor, i hvilka tackjernet ingick. Detta synes mig helt enkelt vara ett konsekvent förfarande.

Jag skall i ett afseende gerna instämma med den siste talaren, då jag nu i så mycket annat varit af olika mening med honom, nemligen deruti, att jag icke heller kan biträda utskottets förslag. Jag har redan därför angifvit mina skäl, nemligen att tullsatsen för tackjern, barlastjern och skrot bör bestämmas i förhållande till de tullsatter, hvilka gälla för gjutgods, och jag finner helt enkelt, att konsekvensen bjuder att vidhålla denna tullsats och ingen annan.

Jag hemställer alltså, i likhet med den siste ärade talaren, om afslag å utskottets förslag, men hemställer deremot om bifall till den af mig vid betänkandet fogade reservation.

Herr Boström, Filip: Den meningsskiljaktighet, som vid detta ärendes behandling inom Riksdagen upprepade gånger gifvit sig till känna, har icke gällt skiljaktiga åsikter emellan endast protektionister och frihandlare, utan derjemte finnes bland de förstnämnda en ej så liten grupp, hvilken icke kunnat se någon nytta för vårt land uti påläggande af en sådan tullsats som den, hvilken nu är i fråga. De siffror, hvarmed Riksdagen fattat beslut i detta ämne, äro också ett ojäfaktigt bevis på att en dylik meningsskiljaktighet der förefunnits. Ser man på det beslut, som fattades år 1892, då på Kongl. Maj:ts förslag tackjernet åsattes en tull af 80 öre per 100 kilogram, så framgår af omröstningen, att denna tullsats tillkom med blott 3 rösters majoritet. Sedan denna tullsats varit gällande till 1896, beslöt Riksdagen med 6 rösters majoritet att borttaga densamma, och vid förra årets riksdag beslöts med 75 rösters majoritet, att denna tullfrihet fortfarande skulle ega rum.

Ser man nu på importsiffrorna för tackjern, sedan tullsatsen år 1892 pålades, så framgår här af visserligen, att vid nästföljande år, d. v. s. 1893, en ganska afsevärd minskning följde, men denna minskning hade sin naturliga förklaring i den omständigheten, att alla gjuterier och mekaniska verkstäder försågo sig med ett eller två års lager af denna vara, innan tullen skulle börja att tillämpas. Om man deremot går vidare till året 1894 och derpå följande tvenne år, så visar sig, att importsiffran åter igen växte, hvadan alltså den förutsättning, under hvilken Riksdagen antagit denna tullsats, ej förverkligades. Man antog nemligen, då tullen pålades, att deraf skulle följa en minskad import af engelskt tackjern till fromma för den inhemska tillverkningen. Det visar sig emellertid, att så icke varit förhållandet, utan att trots denna tullsats innehafvarne af gjuterier och mekaniska verkstäder funnit med sin fördel förenligt att fortfarande införskrifva en ökad kvantitet af detta tackjern.

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

Om man nu på de skäl, som af motionärerna framlagts, fattar beslut om att en tullsats af en krona tjugu öre per 100 kilogram pålägges denna vara, skulle det komma att representera en summa af en half million kronor. Tullsatsen skulle motsvara ungefärligen 30 procent af varans värde.

När man under förlidet års utställning hade tillfälle att med glädje se den vackra utveckling, som våra mekaniska verkstäder och gjuterier vunnit, kan det då, frågar jag vördsamt, vara skäl att lägga en hämsko på denna utveckling? Man kan väl ej se annat, än att de då skulle komma att få arbeta under ökade ogynnsamma förhållanden, derest man nu i det tillstånd, hvaruti dessa näringar för det närvarande befinna sig, skulle pålägga dessa en så betydligt ökad skatt.

Äfvenledes har det ju visat sig, och det framgick äfven af den förste talarens anförande, att den svenska tackjernstillverkningen ej har någon fördel af denna tull. Jag hemställer därför, om det kan vara skäl att fatta ett sådant beslut nu, då meningarna inom Riksdagen otvetydigt börja visa en strömning *emot* en sådan tullsats och denna opinionsströmning alltmera är i tilltagande.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att motionärerna andragit några nya skäl, hvarför Riksdagen i år skulle frångå det beslut, som man i fjol fattade.

På grund af dessa skäl och de af reservanterna inom bevillningsutskottet, herrar Fredholm och Swartling, anförda, får jag vördsamt yrka afslag på motionen i fråga och således äfven utskottets hemställan.

Herr Lundström: Såsom en af motionärerna i frågan har jag tagit mig friheten begära ordet för att söka försvara vår motion och utskottets hemställan.

Jag ber då först att med anledning af den förste ärade talarens yttrande, att den ökade importen för år 1897 icke varit så

Om tull & tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)

stor, som motionärerna uppgifvit, helt och hållet få förena mig uti det yttrande, som afgifvits af bevillningsutskottets ordförande. Med den stora aktning, jag hyser för den förste ärade talarens auktoritet på detta område, skulle jag kunna känna mig något tveksam att bestrida hvad han sagt; men då, enligt den »Uppgift i runda tal af rikets in- och utförsel af vissa varor», som vid riksdagens början i kammaren utdelades, införseln af tack- och barlastjern år 1896 utgjorde 33,104 ton, hvaruti ingå såväl direkt förtullade som å nederlag upplagda varor, så kan jag aldrig tänka mig, att utaf dessa 33,104 ton, som infördes år 1896, de 10,000 ton, som vid årets slut lågo på nederlag, skulle återigen vara upptagna såsom å nyo införda uti de 54,038 ton, som uppgåvos såsom införda under år 1897. Skulle så vara förhållandet, då är denna uppgift om rikets införsel och utförsel ytterst vilseledande. Men då detta icke gerna kan vara så, kan väl icke bestridas, att en ökad införsel under ett år af omkring 20,000 ton från 34,000 till 54,000 ton innebär en högst betydande ökning, en ökning, som jag för min del icke kan anse nöjaktigt förklarad endast af det större uppsving, som under detta för alla näringar så särdeles gynsamma år egde rum vid våra gjuterier och mekaniska verkstäder.

Vidare nämnde den förste talaren, att tackjernstillverkningen år 1897 var mycket större än under de föregående åren. Ja, jag tror visserligen det, men jag ser ej hvad det bevisar härvidlag, så mycket mindre som uppsvinget i hela vår jernhandtering var särdeles stort under det året med sina synnerligen gynsamma konjunkture, och då var ju också naturligt, att tackjernstillverkningen skulle ökas. Detta är ju alldeles klart, och man behöfver ingalunda föreställa sig, att tullens borttagande härvid utöfvat någon inverkan.

Vidare nämnde talaren, också med afseende derpå att vi ansett, det frågan om mellanrikslagen under de båda föregående åren möjligen haft någon inverkan på den utgång, som frågan om tackjernstullen då fick, att detta vårt antagande vore origtigt. Närmast må endast erinras, att vid föregående riksdagar anfördes de då pågående underhandlingarna om mellanrikslagen äfven som skäl mot tackjernstullen. Samme talare yttrade äfven, att om nu en sådan tullsats skulle påläggas, skulle äfven all export till utlandet från våra mekaniska verkstäder dödas, samt att densamma i allmänhet taget skulle verka ytterst skadligt för dessa verkstäder. Jag ber att häremot få nämna, att, då enligt ofvan åberopade uppgift under år 1893 — det första år, då denna tullsats på tackjern var gällande — maskiner, redskap och verktyg utfördes till ett värde af 3,512,000 kronor, denna utförsel sedermera ökades under alla de följande åren, så att värdet deraf år 1894 utgjorde 4,000,000 och år 1896 uppgick till öfver 6,000,000, d. v. s. utförselvärdet fördubblades under de år, tackjernstullen var gällande. År 1897 företedde i detta afseende endast en proportionell ökning mot de nästföregående åren.

Vidare ber jag också att få nämna, att när tullkomitén föreslog, att tullen för gjutgods, maskiner och redskap skulle utgå med 10 procent, var det under förutsättning, att tullen på tackjern bestämdes till 1 krona per 100 kilogram. Denna tullsats ändrades derpå af Kongl. Maj:t till det belopp af 80 öre, som sedermera äfven blef Riksdagens beslut. Således kan det ej sägas, att våra gjuterier och mekaniska verkstäder lidit någon skada af denna tull.

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.*

(Forts.)

Den siste talaren nämnde, att det numera går en otvetydig strömning *emot* denna tull. Det kan ju vara riktigt, men man torde kunna antaga, att, såsom jag förut erinrat, detta varit beroende af våra förhållanden till mellanrikslagen och till Norge. Att importen ökats under den tid, tullen varit pålagd, är visserligen sant, men på samma gång har ju också tillverkningen vid våra mekaniska verkstäder ökat i högst betydlig grad, och jag kan icke finna, att detta visat någon skadlig inverkan af den åsatta tullen. Den siste talaren åberopade äfven, att gjuterierna och de mekaniska verkstäderna under de senaste åren vunnit en så ofantlig utveckling. Ja väl, men tackjernet har endast under det sistförflutna året varit tullfritt, och utvecklingen var under de föregående åren också högst betydande.

Medan jag har ordet, kan jag icke underlåta att något bemöta ett och annat, som en af reservanterna, herr Fredholm, yttrat. På sid. 8 säger nämnde reservant: »Men huru utmärkt för styrka, träkolstäckjernet än är, när det gjutes till tjockare pjäser, så lämpar det sig icke väl för tunnare handelsgjutgods, emedan det, utgjutet i tunnare former, allt för lätt tager härdning eller blir hvitt samt till följd deraf hårdt och sprödt.» Jag vill deremot erinra, att det varit en tid, och en ganska lång tid, då vi mycket väl redde oss ensam med svenskt tackjern, och att det gjutgods, som då tillverkades, ingalunda var svagare, utan tvärtom starkare än det nu tillverkade. Om man använder ett för gjutgods olämpligt tackjern, är det nog sant, att det blir hvitt i tunnare delar och på samma gång hårdt och sprödt. Men om man använder ett för gjutning lämpligt tackjern, som utan tvifvel kan produceras, har producerats och ännu i dag, om ock i ringa mängd, produceras i vårt land, behöfver man ingalunda befara något sådant.

På sid. 12 säger vidare reservanten: »Tydligt är, att om en mekanisk verkstad i vårt land skall kunna täfla på den utomeuropeiska marknaden, så får man icke genom tull ännu mera fördyra det gjutjern, som redan förut fördyrats genom att först införas från England för att här gjutas och sedan i form af fabrikat återföras till England.» Genom tullen skulle man försvåra exporten ännu mera, vill reservanten sålunda betona. Mig synes, att de siffror jag nyss uppläste från tullstyrelsens uppgift, visa motsatsen, och att exporten ej försvärats af den tull, vi förut haft å tackjern.

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.

(Forts.)

Slutligen vill jag äfven erinra om ett förhållande, som synes mig ytterligare tala för att denna tullsats å tackjern är både nyttig och nödig. Enligt en uppgift i den tyska tidskriften »Stahl und Eisen» utfördes från Amerika under de tre första kvartalen af 1896 17,173 ton tackjern och under samma tid år 1897 171,098 ton. Utførseln af tackjern från Amerika har således från år 1896 till år 1897 mångfaldigats mera än tio gånger. Enligt uppgift från en af Sveriges förnämsta bergsingeniörer, den som kanske anlitas mest af alla bergsingeniörer vid våra martinverk, har en stor del af denna export gått till Tyskland och till Österrike, och jernet der blifvit användt icke allenast till vanligt handelsgjutgods eller lyxgjutgods, utan äfven till sådant gjutgods, der det tarivas större styrka. Han hade anledning antaga, att en stor del af det ifrågavarande tackjernet utgjordes af träkolstackjern. Jag vill erinra om, att äfven Sverige i fjor fick åtminstone en, kanske flera skeppslaster sådant jern från Amerika. Om så är förhållandet, om icke allenast gjuttackjern, utan äfven träkolstackjern kan på det sättet i stor omfattning exporteras från Amerika, hvilket ej synes alldeles omöjligt med den oerhörda ökning i produktionen och den oerhörda minskning i tillverkningskostnad, som under de senare åren der egt rum just vid tackjernsfabrikationen, synes faran för en sådan export till Sverige vara ganska betänkelig. Då blefve det fråga icke blott om gjuttackjern, utan äfven om tackjern, som skulle kunna genom färskning göras användbart till en hel del alster, hvilka sedan skulle skeppas ut som svenskt smidesjern eller gjutjern. Detta skulle efter min mening vara en ganska betänkelig sak.

Motionärerna ha, som bekant, föreslagit en tullsats af 1 krona 20 öre per kilogram. Vi gjorde detta visserligen med någon tvekan, men hufvudsakligast af det skäl, att det mycket talats om att den tullsats, vi förut hade, var alltför låg, och att vi ansågo, att Riksdagen skulle få tillfälle att derom bestämma. Som nu emellertid flere af denna kammars ledamöter i bevillningsutskottet reserverat sig häremot och uttalat som sin åsigt, att en tullsats af 80 öre vore lämpligare, vill jag icke yrka bifall till motionen eller till utskottets förslag, utan ber jag, herr grefve och talman, att få förena mig med utskottets ordförande och yrka bifall till hans reservation.

Herr Reuterswärd: Vi stå nu inför en, som det kan synas, i mångens ögon obetydlig fråga. Och det gäller ett obetydligt belopp, men jag vill förutskicka den meningen, att det här är fråga om en af hörnstenarne inom hela systemet, åtminstone beträffande allt hvad jern- och stältillverkning och -förädling heter. Jag vill också förutskicka, att dessa mekaniska verkstäder, skeppsbyggerier och gjuterier fått full ersättning i de högre tullar, de fått med beräkning af denna tullsats, ja, till och med med beräkning af 1 krona för hvarje 100 kilogram tackjern och 80 öre för hvarje 100 kilogram skrot, som det föreslogs i den kongl. propositionen, ehuru i bevillningsutskottet, der jag hade äran sitta den tiden, seder-

mera träffades en öfverenskommelse, att vi skulle hafva en gemensam tullsats för båda dessa kategorier, och den blef 80 öre.

Den förste ärade talaren beklagade sig öfver, att han ansåg sig böra vid detta tillfälle uppträda mot det parti, han tillhörde. Jag skall deltaga i hans beklagande. Och jag får vidare bekänna, att det icke varit angenämare för mig, som — det torde väl icke vara de flesta af herrarne obekant — snart sagdt under hela min verksamhet som riksdagsman arbetat just för det system, som vi nu lyckligtvis fått och som, tackad vare Gud, gifvit landet en höjning och en lyftning, hvarom vi för 15, 20 år sedan icke hade en aning, att se, huru man velat bortbryta ett af stöden, för att sedan genom en revision af systemet åtminstone minska öfriga tullar, om ej helt och hållet borttaga dem, som man gjort med tackjernstullen. Jag undrar, hvad herrarne vunnit och vinna derpå. Jag vågar påstå, att, när 1896 års Riksdag beslöt tackjernstullens borttagande, det hufvudsakligaste skälet — må vi icke dölja det — var den förhoppning, som mången gjorde sig, att, om denna tull borttoges, detta skulle underlätta de förhandlingar, som då pågingo mellan Sverige och Norge om att få en draglig mellanrikslag. Och jag är alldeles öfvertygad om, att de siffror, herrarne här använda för att bevisa, huru tackjernstillverkningen är i stigande efter tackjernstullens borttagande och i följd deraf, i det afseendet icke bevisa någonting. Jag hoppas också, att den dag, som i dag är, skall visa herrarne, att det ännu inom Första Kammaren finnes ett starkt protektionistiskt parti, som ej låter dåra sig af vare sig den ena eller den andra förespegligen.

Hvilken är en bland hufvudgrunderna för vårt system? Jo, mina herrar, vårt protektionistiska program lyder: *Skydd för allt svenskt arbete*. Tron I, mina herrar, att man gör tackjern utan arbete? Jag vågar säga, att det tackjern, som tillverkas här i landet, fordrar mera arbete, mera kostnad, än som någonsin behöfs för att från tackjern göra vare sig smältstycken eller gjutjern. Detta senare är en simpel operation. — Nej, man vill hafva en revision af hela tulltaxan, man menar en sådan vara en oafvislig nödvändighet, men jag förmodar, att mina liktänkande vänner vilja låta den vara i fred, åtminstone så länge jag lefver. Antagligen är det flera af herrarne, som ej känna till tackjernstillverkningen eller bergshandteringen i allmänhet. Och jag må ju därför få nämna, hvilket arbete som fordras, innan man frambringar produkten tackjern, på det att en fullständig jemförelse må kunna göras mellan tackjernstullens berättigande mot andra tullar. Man skall nemligen från berget, d. v. s. oftast från de djupa schakten, der man får kosta på mycket penningar för att undanhålla påträngande vatten, utspränga bergsstyckena och äfvenledes med kostsamma tillställningar uppfodra dem i dagen. Derefter har man att sofra ifrån gräberget, i den mån det är för ögat urskiljbart i de nedsmutsade bergsstycken man utsprängt — detta för att slippa forsla det ofyndiga gräberget i allt för stor myckenhet. Sedan skall malmen transporteras till masugnen, hvilket ofta måste

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.

(Forta.)

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.

(Forts.)

ske på obanade vägar och hvilket arbete man särskildt i det fallet är angelägen om att få utfördt, medan slädföre finnes. Jag talar nu ej om en och annan, som har jernvägar att betjena sig af i alla rigtningar. Sådant hör ej till bergslagererna i allmänhet. Vid masugnen sofras malmen ytterligare och slås sönder i bitar, stora som en knuten hand. Dessa föras sedan upp på rostugnen. Äfven denna del af processen kräfver kostsamma anstalter och erfordrar mycket folk. Malmen skall vidare rostas, gå genom rostugnen, der tagas ut och derifrån föras till ett annat fält för att der krossas. Sedan föres den krossade malmen upp på masugnskransen för att der i olika »bås», som det heter, blandas i vissa proportioner — olika för olika ändamål — hvartill jag önskar använda mitt tackjern. För denna process fordras äfven användning af kalk för att reducera jernet. Detta ökar också kostnaden för processen. Derefter skall malmen uppsättas på kransen och der hvarfals uppblandas med kol. Slutligen passerar den masungspipan, och sedan slaggen tappats af, ledes jernmassan in i kokiller, och dermed är processen afslutad och der får man tackjernet. — Nu är att märka, att man har tullskydd till och med för det gjutgods, som frambringas direkt från masugnen, och hvarmed man ej har mera besvär, än att man låter jernmassan rinna från masungspipan förbi kokillerna ned i en gryta, hvarur den med en skopa öses i en form. Jag frågar: hvarför skall sådant gjutgods skyddas, men icke gjutgodset tackjern, är det därför, att det kallas tackjern, som det skall stå skyddslöst?

Vidare vill jag säga, att skyddet gäller icke här, som den förste ärade talaren sade, blott en obetydlig klass i samhället utan hela bergslager; för öfrigt är denna tull för en stor del af dem, som deraf närmast beröres, en *lifsfråga*. Den är det för våra s. k. bergsmän, som hafva i allmänhet obetydliga jordbruk och hvilkas nära nog enda inkomst för året är hvad de förtjena genom att med sina egna dragare och sitt eget folk framföra sina kol och sin malm till masugnen för tackjerns beredning till försäljning. Kanske någon tycker, att det är en bagatell, om dessa bergsmän duka under. Man jag får säga, att detta ej är min åsigt, och att man redan gjort så mycket för att tillintetgöra den ifrågavarande folknärningen, att man ej får gå längre på den vägen. I forna tider, när jag började vara bruksegare, för nära 50 år sedan, såg man bergsmännen i våra bergslager bebo och ega rigtiga herrgårdar, och der rådde en välmåga, som var ofantlig. Men huru är det nu? Ja, de allra flesta nödgas gifva sig ut för att söka skaffa sig någon biinkomst genom körslor. Af sin jord få de ej hvad de behöfva för att lifnära sig. De måste köpa det mesta, de behöfva för sig och de sina.

Man har kallat den nu föreslagna tullen en okynnestull. Jag har sett det senast i dag i en frihandelstidning. Det må man kalla den, men jag vägar påstå, att det är något helt annat än okynne, som ligger till grund för sträfvet att få tackjernstull åter åsatt. Vore det okynne, skulle vi ej resa oss och strida för

denna tull, som vi göra. Den är fullt berättigad. Man tycker, att en dylik tull icke skulle hafva någon betydelse för jernland som Sverige, hvarifrån man exporterar malm och dit man införskrifver dåligt tackjern under benämning af gjuttackjern. Jag vill i detta sammanhang säga, att reservanterna från Andra Kam-maren, herrar Fredholm och Swartling, helt och hållet misstagit sig i sina premisser, och att följaktligen äfven deras konklusioner blifvit temligen falska. Jag begagnar detta uttryck med flit. Den ene af dessa reservanter säger t. ex.: »I främsta rummet torde då uppmärksamheten böra fästas vid det faktum, att tullen icke berör eller kan beröra tackjernstillverkningen i dess helhet, utan blott en ringa del deraf, nemligen tillverkningen af gjut-tackjern». Detta är fullkomligt origtigt från början till slut. Att det tackjern, som införes i landet, användes till gjuttackjern, det vet jag mycket väl, men mina herrar, det användes, hvad som värre är, äfven för att dermed uppblanda våra goda svenska tack-jernsorter. Af denna blandning göres sedan både plåt och spik och åtskilligt annat. Derför att priset å det utländska tackjernet är så lågt, att vi med våra träkol icke kunna tillverka ett så billigt tackjern, är också klart, att det skall blifva användt i stor skala äfven till smides- och valsjern. Och jag skall be att få nämna, utan att säga något namn, att det finnes åtskilliga bruk i Sverige, som tillverka varor af sålunda uppblandadt jern. Hvilken förtjenst, de dermed förskaffa sig, förstår jag ej att bedöma. För-modligen förtjena de på det. Men den otjenst, de göra landet, visar sig deruti, att Sveriges export af jern i allmänhet ej har samma betydelse nu, som den hade förr. Sådan måste följden blifva, då man för att få ned prisen ej drager i betänkande att riskera det goda renommé, som vårt jern förut haft. Detta är ett skäl, som icke är så oväsentligt.

Den andre af de båda reservanterna säger: »Då ofta återkommande ändringar i tullförhållandena framkalla ett osäkerhets-tillstånd, som i hög grad verkar hämmande på näringslivets ut-veckling, så anser jag, att utskottet bort hemställa, att herrar Lundströms och Ungers motion icke måtte af Riksdagen bifallas.» Hvarför tänkte icke den ärade reservanten så år 1896. Jo, jag tror, som jag nyss nämnde, att det årets Riksdags beslut påverkades af förhållandet till Norge i så måtto, att man hoppades att med hänsyn till detsamma kunna få en god mellanrikslag. Vi veta alla, huru det gått med den saken. Emellertid har presenten räckt ett år och litet deröfver, och det kan vara onödigt, att den räcker längre än till detta års slut.

Nu skulle jag äfven vilja fråga: hvarför attackerar man just denna, efter hvad somliga säga, så obetydliga tullsats. Här är fråga, säger man, om en tull, som gagnar ingen, men skadar alla. Den måtte väl ej skada den arbetande klassen, hvarom man så ofta talar under våra öfverläggningar. Tvärtom. Och jag vill framhålla, hurusom i stället de lagbestämmelser, som gjorde in-skränkning i möjligheten för minderåriga barn att bidraga till

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)

familjens försörjning, verkat ofördelaktigt för den arbetande klassen, särskildt i bergslagen, der barnen kunde deltaga i arbetet, t. ex. genom att sitta på en pall och kasta ett stycke malm åt ena sidan och ett annat stycke åt den andra. På detta sätt biträdde de vid den s. k. sofringen. Och det fans familjer, som lefde på hvad barnen sålunda förtjenade. Men sådana skäl betyda naturligtvis intet, när det är fråga om frihandel eller protektionism.

Derutinnan vill jag gifva mina motståndare rätt, att under goda konjunkturer, d. v. s. då prisen äro höga å våra jern- och ståleffekter, denna tull icke spelar någon roll eller åtminstone en så obetydlig, att den då gerna kunde vara borta. Men när den egentligen behöfs, är, då konjunkturerna äro dåliga. När förhållandena äro sådana, som de voro — jag tror att det var år 1890 eller år 1891 — då jag med egna ögon såg liggande i Göteborgs hamn stora staplar med importeradt tackjern, under det man icke kunde sälja det svenska tackjernnet vare sig inom eller utom landet, under sådana tider är det godt att hafva tackjernstull; och hade vi haft det nämnda år, skulle ej dessa berg af engelskt tackjern hafva varit synliga i svensk hamn. Det fins jernhandlande, som säga: »Gör det bara billigt!» Jag har mera än en gång träffat på exportörer, som uppmanat mig: »Gör det bara billigt! Det får vara hurudant som helst, blott det är billigt!» Jag har svarat: »Mina stämplar sätter jag ej på något oärligt jern; då må det hellre ligga, der det ligger.»

Jag har nämnt, att herrar gjuteriegare och mekaniska verkstäders egare och skeppsbyggare m. fl. hafva fått full ersättning för denna tull. De vilja dock hafva en present till, och det är skälet, hvarför det varit så delade meningar i denna fråga. Det är ju klart, att det ligger i dessa fabrikanters intresse att slippa tull på tackjern. Göra de det, hafva de ytterligare skydd för sina alster just derigenom. Men det är väl ej herrarnes mening, åtminstone ej de ärligt menande protektionisternas, att man skall taga från den ena industrien för att skänka den andra. Det ingår då ej i mina principer.

De bevis, som här anförts mot tackjernstullen, hafva bygts på vetenskapliga grunder, säger man. Ja, jag erkänner, att den förste ärade talaren nog kan göra det. Men jag tillåter mig att mot honom säga, att jag tror, att han så öfvervägande byggt sin bevisföring på tekniska och vetenskapliga funderingar, att han tänkt för litet på det praktiska resultatet, hvarom jag anser att det egentligen här är fråga. Han har äfven byggt sin bevisföring på statistiska uppgifter, och dessa voro icke alla åtminstone fullt korrekta. Jag tror också, att den, som praktiskt sysselsatt sig med sjelfva handteringen och icke allenast med den här närmast ifrågavarande arten af jernhandtering, utan äfven med jernförädling, skall kunna jäfva till och med ett och annat af hvad teorien och vetenskapen i förevarande ämne lär. Man har sagt, att man icke såg någon nytta af tullen den tid, den fans. Huru vill någon af herrarne söka bevisa sanningen af ett sådant

påstående? Man behöfver allt fundera från morgon till qväll året om för att kunna räkna ut det, och man skall ej komma till det önskade resultatet ändå. Ty som jag sagt: här beror mycket på konjunkturer och spekulation m. m. Den ena månaden, det ena året ligger allt nere; ingen mensklig magt, ingen tulltaxa kan hindra det. Man skall vid bestämmandet af en tulltaxa ej se på förhållandena, sådana de äro i dag eller en annan dag, utan sådana de äro i allmänhet, och visar det sig, att tackjernet behöfver skydd.

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

Jag ber herrarne om ursäkt, men jag blir varm hvar gång det blir fråga om att rubba ett system, hvarpå jag sätter ett så obeskripligt värde, och hvilket jag sett visst icke skada vårt land, utan gagna det. Det är naturligt, att jag med värme talar i en dylik fråga, helst jag ser, att alla anlopp, som göras, gå ut på att förr eller senare bevisa hela systemets ohållbarhet. Hvarför skall just denna tullsats vara en sådan, som ej verkar skyddande? Hvarför är det ej så med alla andra serier af tullar? Om denna tull ej har annan verkan, har den åtminstone den, att ej en industrigren mördas för att en annan skall få större vinst eller fördel. Och om vi se på, hvilka inkomster tackjernstullen kan tillföra statskassan, finna vi, att den visserligen ej gifver mera än 4- å 500,000 kronor om året. Men, mina herrar, vi ha många gånger haft gemensamma voteringar om mindre än 4- å 500,000 kronor. Vi få säkerligen snart votera om ett belopp af 2,000 kronor, hvars beviljande varit föremål för kamrarnes förhandlingar i dag.

Emellertid hoppas jag, att, när det blir votering i denna fråga, vi få se, att de siffror, man åberopat från denna kammars omröstningar i frågan under föregående riksdagar, blifva helt andra än år 1896. Jag yrkar bifall till herr Cavallis reservation.

Herr Lithander: Jag anhåller att få yrka bifall till herr Cavallis reservation, för hvilken jag vill afgifva min röst, derest det kommer till votering. Och då tiden är så långt framskriden, skall jag endast i största korthet söka motivera mitt votum.

Innan skyddstullen å gjutgods infördes, hade en mycket noggrann utredning verkstälts i utskottet, och redan förut förelåg utredning och yttrande af tullkomitén. Sedan på grund af nämnda utredningar och yttrande i sammanhang med tull å halffabrikatet tackjern, som är nödvändigt för framställande af gjutgods, endast i sammanhang med tull derå, utskottet tillstyrkt och Riksdagen beslutit att asätta gjutgods skyddstull, har det så småningom lyckats motståndarne till den skyddsvänliga uppfattningen i svenska Riksdagen att taga bort den förutsättning, under hvilken tull asatts gjutgods: det halffabrikat, som är nödvändigt för framställande af gjutgods, är nemligen nu tullfritt. Jag hemställer, om icke detta måste betraktas som en mycket stor oegentlighet, för att icke säga orimlighet. Och jag hemställer till kammaren, huru vår tulltaxa så småningom skall komma att se ut, derest

*Om tull & tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

man fortgår på samma stråt och tager bort tull på halffabrikat, men låter tullen kvarstå på det färdiga fabrikatet. Då får man sannerligen ej sin tulltaxa grundad på riktigt säkra förutsättningar. Och mig har det alltid förundrat på det högsta, att icke det protektionistiska partiet stått som en man, då det gällt att reparera det fel, som begicks år 1896.

Man har framhållit, att de mekaniska verkstäderna nu utvecklat sig på ett mycket gynnsamt sätt. Ja, det är något, som äfven jag med mycken glädje iakttagit. Men jag ber att få fråga: från hvilken dag daterar sig denna lyckliga vändning i de mekaniska verkstädernas förut ganska bekymmersamma ställning? Jo, den daterar sig från precis den dag och den tidpunkt, då det samtidigt åsattes tull på gjutgoods och tull på halffabrikatet tackjern. Det tager sig ej riktigt bra ut, att just målsmännen för de mekaniska verkstäderna nu hålla på, att den oegentlighet skall få fortfarande ega bestånd, som tillskapades genom ett sedermera begånget fel, genom den attack, som, efter hvad jag nyss nämnt, med framgång gjordes på skyddssystemet. Jag tycker, att de mekaniska verkstädernas målsmän då visa bra liten tacksamhet för hvad som orsakat dessa verkstäders nyss framhållna uppsving. Jag hoppas, att den uppfattning måtte göra sig gällande, att det skall vara konsekvens i tulltaxan. Ty saknas konsekvens deri, kan man få mycken anledning och rättvis anledning att klaga öfver tulltaxan. Men ser man till, att konsekvens råder, och förhindrar att dylika manövrer vidare lyckas, hoppas jag, att man ej får anledning att klaga öfver densamma.

Jag ber att få förnya mitt yrkande om bifall till herr Cavallis reservation.

Herr Wærn: Såsom en omständighet, som talade för tackjernstulls åsättande, har man framhållit den stora import af tackjern, som egt rum under år 1897. Man har sagt, att deraf, att tackjernsimporten var så mycket större det året än år 1896, det vore klart, att tackjernstull behöfdes. Till hvad den förste talaren deremot anfört vill jag lägga, att man ej ens kan bläddra i våra statistiska berättelser om utrikes handeln utan att finna, att än en, än en annan vara företer en ovanligt hög importsiffra, och granskar man då förhållandet närmare, så finner man esomoftast att orsaken dertill varit, att förslag om tullförhöjning blifvit vid riksdagen väckta. Det är ju då helt naturligt, att importörerna hellre underkasta sig någon ränteförlust än risken af en betydligt höjd tullbeskattning. För öfrigt tror jag också, att den nämnda ökningen af tackjernsimporten till icke ringa del haft sin grund i ökad behof. Och den förste talaren har visat, att, långt ifrån att den stora importen på något sätt skadat vår bergshandtering, våra tackjernstillsverkare oafbrutet fortsatt att tillverka allt mera och mera tackjern. Motionärerna hafva icke utredt någon skada af den stora importen, ej ens anfört någon sådan. Af den motionär, som yttrat sig här i dag, har det visserligen talats om, att ställningen

kunde vara bättre på tackjernsfabrikationens område. Men hvar-
 ken i den motionärens anförande eller i motionen är utredning
 lemnad om någon annan minskning, än att några masugnar ned-
 lagts. Jag föreställer mig, att hela kammaren vet, att sådant mer-
 endels härrör af två faktorer. Den ena är de vetenskapliga upp-
 finningarna, som göra, att, för att en handtering skall vara lö-
 nande, den med tiden fordrar nya maskiner, nya apparater och
 således större nedlagdt kapital, än som förut varit erforderligt,
 men detta kan ej löna sig vid en mängd små verkstäder, utan
 den naturliga följden är, att några verk förstoras och andra ned-
 läggas. Den andra är något, som i hvarje industri gör sig gäl-
 lande, att man måste nedbringa de allmänna kostnaderna så myc-
 ket som möjligt för att i tider af stark konkurrens få någon för-
 tjenst. Sålunda går fabriken öfver handtverkaren och den stora
 fabriken öfver den lilla. Det är tydligt, att, då arbetet bedrifves
 i större omfattning, omkostnaderna blifva proportionsvis mindre
 och producenten derigenom får en vinst, som han icke kunnat få,
 om han bedrifvit arbetet i mindre skala. Följden måste således
 blifva, att vissa verk förstoras, och att andra, som icke kunnat
 följa med, måste nedläggas. I dessa samverkande orsaker har man,
 hvad nu tackjernsindustrien angår, att söka anledningen till att,
 under det att återstädes i vårt land stora masugnar med tillhörande
 verk blifvit byggda, deremot många smärre masugnar nedlagts.
 Låt vara att skada derigenom drabbat en och annan enskild; när
 tillverkningen betydligt ökats, har ju handteringen ovilkorligen
 gått framåt. Under sådana förhållanden kan man ej säga, att
 tackjernsfabrikationen lidit, och än mindre, att orsaken varit, att
 utländskt tackjern införts till gjuterierna.

Jag kommer nu till det andra argumentet, som användts. Vi
 få erinra oss, att den förut gällande tullen å tackjern blef noga
 afvägd. Tullkomitén hade för tackjern föreslagit högre tullsats,
 1 krona för 100 kilogram, men den nedsattes till 80 öre, för att
 tullsatserna å tackjern och gjutgods skulle motsvara hvarandra
 efter en beräkning, som komitén gjorde. Hvarför föreslås nu i
 motionen 1 krona 20 öre? Jo, därför att den förut gällande tullen
 ej haft afsedd verkan. Dessa, som nu vilja förena sig i herr
 Cavallis reservation, och motionärerna sjelfva, säga, att den förut
 gällande tullen ej haft någon verkan. Hvarför då återgå till den?
 Man har vidare sagt, att, huru väl afvägd tullen än är, den icke
 kan afse annat än den inhemska produktionens skydd. Skall det
 då vara omöjligt för oss att också tänka på utförseln? Det har
 ju talats om här, hvilken storartad utveckling maskinfabrikationen
 nått hos oss, och i sammanhang dermed om en icke ringa utförsel.
 Om man lägger tull på det råämne, som användes för maskin-
 fabrikation, då omöjliggöres ju maskintillverkningen eller minskas
 den åtminstone. Men derom vill man icke höra talas. Man an-
 för mot en sådan invändning, att, då vi hade tull på tackjern,
 maskinutförseln afven steg. Mycket riktigt. Men då hade vi den
 mycket omtalade mellanrikslagen; då hade vi tullfri utförsel på

*Om tull å tack-
 och barlastjern
 samt skrot.
 (Forts.)*

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)

Norge. Det ha vi icke nu, utan vill man nu hafva en större export af maskiner till vare sig Norge eller något annat land, måste man göra det möjligt för våra maskinfabrikanter att tillverka billiga maskiner. Jag har fått några uppgifter från en af de största verkstäderna i Stockholm. Den använde år 1897 257,600 kilogram svenskt tackjern, 530,500 kilogram skrot och 2,305,600 kilogram engelskt tackjern. Det engelska tackjernet var således 80 procent af det hela, 3,093,700 kilogram. Kan man antaga, att ju icke verksamheten vid denna fabrik varit mindre och i hvarje fall betydligt mindre lönande, om för det engelska tackjernet skolat betalas en dryg tullavgift? Från samma verkstad upplyses, att år 1895 exporterades 252,000 kilogram, år 1896 368,000 och år 1897 750,000 kilogram. Exporten var halfannan gång större år 1896 än år 1895 och dubbelt större år 1897 än år 1896. Om vi önska, att vi skola kunna exportera våra fabriksvaror, måste vi se till, att vi ej för att upphjelpa en industri, som nu ej finnes eller blott obetydligt finnes och som hittills ej kunnat hjälpas med den tull, som varit, utan är allenast en förhoppning, taga från maskinfabrikanterna deras förtjenst och hindra tilltagande af en vigtig industrigren, som lemnar mycket till export.

Jag skall slutligen be att få yttra något med anledning af hvad ålderspresidenten, herr Reuterswärd, anfört gent emot hvad herr Swartling uttalat om nyttan af trygghet. Han erinrade om, hurudant förhållandet var, när tullen togs bort. Jag vill framhålla, att tullfrihet för tackjern ej kunnat visas vara skadlig, men att motsatsen i hvarje fall måste skada exporten. Detta är ett ganska starkt skäl, och jag tror, att kammaren skall lyssna till hvad protektionister, sådana som herrar Åkerman och Swartling, haft att andraga i detta afseende. Jag kan icke tro annat, än att kammarens flertal önskar stadga på detta område af näringslifvet. Man har från det skyddsvänliga hållet anfört, att det varit bristande trygghet, som gjort, att tullen under fyra år ej haft verkan. Då man sålunda allmänt torde erkänna, att trygghet på industriens område ingalunda är öfverflödigt eller onyttigt, hoppas jag för min del, att, när tullen ej kan medföra trygghet, men tullfrihet gör det, vännerna af vår industris utveckling skola vara på sin vakt och afböja detta försök att återvända till osäkerhet och fördyrande af det råmaterial, som är för den svenska industrien nödvändigt.

Herr Unger: Den siste högt ärade talaren har gifvit motionärerna förebräelser därför, att de ej förebragt någon utredning i denna fråga. Det skulle troligtvis hafva varit fäfang möda för motionärerna att söka åstadkomma en utredning, som kunnat öfvertyga dem, som hafva samma åsigt som den siste ärade talaren och många flere. Motionärerna hafva därför ansett det vara tillräckligt att åberopa, hvad tullkomitén, som gjorde upp hela systemet för vår tullagstiftning, på sin tid anfört. Den har ansetts vara en auktoritet. Den var sammansatt af de mest insigts-

tulla representanter för våra näringar, män med grundlig kännedom om hvad våra näringars behof kräfde den tiden. Och till sist hafva motionärerna tagit sig anledning säga, att det så mycket mindre kunde anses förefinnas giltiga skäl att lemna införseln af tackjern tullfri, som nu gällande, jemförelsevis betydliga tullsatsar å gjutgods och maskiner voro bestämda under förutsättning af tackjernstull, vid hvilket förhållande egare af gjuterier och mekaniska verkstäder icke heller *med fog* kunde motsätta sig tull å tackjern. Vi antogo verkligen, att, när den tull, som nu gäller för gjutgods och maskiner, bestämts under förutsättning af tull å tackjern, det skulle anses billigt, att tackjernet återfinge sin tull. Hvad siffror och statistiska uppgifter beträffar, ha vi ej upptagit sådana, därför att vi visste, att hvar och en hade dem tillgängliga för sig, och att hvar och en skulle draga sina slutsatser af dem. Vi hafva dock velat nämna, att under det år, vi haft tullfrihet för tackjern, importen högst betydligt stigit, och äfven, med anledning af att den förutvarande tullen å tackjern visat sig vara väl lag, ansett oss böra föreslå en tullsats af 1 krona 20 öre per 100 kg., hvarigenom det dock ej skulle bli så stor tull som pris skillnaden, 15 kronor per ton, mellan det engelska och svenska tackjernet. Då det emellertid nu anmärkts, och det med fog, att, om man höjde tullen *öfver* hvad den förut varit och *öfver* hvad tullkomitén föreslagit, gjuteriegarne med skäl kunde klaga och i sin ordning yrka höjning af sina skyddstullar, vill jag acceptera den af herr Cavalli anförda reservationen. Jag kan väl förstå, att den förste högt ärade talaren anser mig dermed hafva gifvit ett erkännande af fruktlösheten af vårt förslag. Han förmenade nemligen, att redan det, att tullen skulle vara 1 krona 20 öre för 100 kilogram, medan prisskillnaden är 15 kronor per ton, bevisade, att den föreslagna tullen till ingenting tjenade. Det beror på, huru stora anspråk man har. Om vi ej kunna vinna allt, hvad vi önska, få vi nöja oss med att vinna mindre. En sådan tullsats skulle väl ändå bringa *någon* fördel åt en näring, som också förtjenar *sitt* skydd. Ja, det är detta, som är det stora spörsmålet. Man har sagt, att tullen ej verkar någonting, att ingen har fördel af den mera än staten, som får några hundra tusen kronor genom den. Detta förefaller högst märkvärdigt, och jag kan icke förstå, hvarför denna tull icke skulle verka på samma sätt som alla andra tullar, nemligen så, att när genom tullens åsättande importen minskas, så minskas i samma mån tillgången, såsom följd hvaraf efterfrågan ock, med samma konsumtion som förut, måste ökas, och ju större efterfrågan det blir på en vara, desto mera stiger priset på densamma, och tvärtom. Priset på tackjern kan väl icke följa andra ekonomiska lagar än priset å andra varor, utan det är väl beroende, sasom pris i allmänhet, på förhållandet mellan tillgång och efterfrågan.

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.

(Forts.)

Men, svarar man, vi kunna icke undvara det engelska tackjernet. Ja, är det verkligen så säkert, att vi icke kunna undvara det till stor del och kanske till och med helt och hållet snart

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

nog, om tillverkningen af gjutjern finge åtnjuta erforderligt skydd? Helt visst kunna vi redan nu undvara större delen af det engelska eller amerikanska gjuttackjern, som nu användes? Jag för min del tror, att det vore en stor lycka för Sverige, om vi icke använde så mycket deraf, utan kunde nöja oss med det för de flesta ändamål vida bättre svenska gjutjernet. Det talades nyss om den lysande utställningen i fjol och att vi icke skulle qväfva en industri, som visat så goda resultat. Dessa goda resultat torde dock häntyda på, att denna industri kan tala att bära den nu ifrågasatta tackjernstullen, och hvad utställningen beträffar, så var den visserligen ganska lysande, men jag tror, att den skulle varit mycket värdefullare, om det funnits mindre af engelskt tackjern i åtskilliga utställda maskiner och andra tillverkningar.

För öfrigt har jag i min egen ort sett, huru den nu gällande tullfriheten för tackjern verkat. Det finnes der ett bruk, som ganska länge tillverkat gjuttackjern och sålt icke obetydliga quantiteter deraf årligen; men 1897 nedgick försäljningen till en femtedel af hvad den förut varit. Detta såsom ännu ett bevis, huru tullfriheten och deraf beroende ökad import minskar efterfrågan på svenskt gjutjern.

Det har vidare anmärkts, att det svenska tackjernet vore allt för godt att användas till gjutgods, men detta gäller icke om gjutgods i allmänhet, och för öfrigt finnes en del svenskt tackjern, som är svårt att afsätta på annat sätt än för användning till gjutgods, nemligen det, som erhålles under de första värmningsdygnen, och det är en stor fördel för de mindre bergsmännen, som icke kunna hålla på att blåsa så länge, utan till följd deraf ofta måste blåsa på nytt, att få afsätta sitt jern till detta ändamål. Herrar verkstadsegare få väl erkänna, att om de köpte detta och annat för gröfre gjutgods lämpligt tackjern, så vore det icke så betungande, att de väl tullskyddade gjuterierna behöfde gå under derpå. Men det är ju helt naturligt, att de mekaniska verkstäderna icke vilja vara med om denna tull. Dertill är den menckliga egennyttan för stor. Men det finnes någonting, som heter intressenas begränsning, och grundsatsen härom får väl göra sig gällande i ekonomisk såsom i hvarje annan lagstiftning. Det finnes också en och annan af denna närings representanter, som man får höra erkänna det rättmätiga i att de få sina intressen åtminstone så mycket begränsade, att icke tillverkningen af råmateriale förqväfves.

Hvad beträffar den vacklande lagstiftningen, som jag hört talas om, får jag i likhet med herr Reuterswärd säga, att vi naturligtvis ingenting hellre sett, än att den icke varit vacklande. Men den blef det på grund af förespeglingarne, att denna tullsats skulle kunna inverka på norska frågan 1896. Jag hoppas, att, om tullsatsen åter kommer till stånd, den icke vidare skall blifva vacklande.

Bland de många andra af reservanterna anförda skäl, som redan blifvit bemötta, anför herr Fredholm det betydelsefulla förhållandet, att den man, som såsom finansminister år 1892 för

Riksdagen framlade förslag om införande af tackjernstull, numera har, enligt hvad han gifvit till känna för Riksdagen, ändrat åsigt i denna fråga. Ja, det är verkligen rätt anmärkningsvärdt, att den, som till följd af sin embetsställning sysselsatt sig med tullsystemet och som derigenom samt ännu mer till följd af sin stora praktiska verksamhet på detta område borde känna hithörande förhållanden, ändrat åsigt i saken. Men om man närmare granskar de uppgifna skälen, hvarför han ändrat åsigt, så förfaller till stor del betydelsen af detta faktum. Hans åsigt är nemligen, att man icke bör kola: det är en misshushållning med Guds gåfvor; man bör låta skogen växa, till dess den kan afverkas såsom sågverksträd, eller åtminstone såsom pappersved. Det vet väl dock hvar och en, att det är en högst betydlig del af skogen, som aldrig kan blifva pappersved och ännu mindre sågverksträd. Den allra största delen af den skog, som användes och måste användas till kolning, duger icke heller till någonting annat. Skulle man draga ut konsekvenserna af de skäl, som den högt ärade talaren anført för sin åsigt, så skulle icke alls någon kolning ega rum, vi skulle icke hafva någon jernindustri, och vi skulle låta all skog växa till sågverksträd eller åtminstone till pappersved. Med hänsyn till beskaffenheten af dessa af f. d. finansministern anförda skäl, anser jag icke den omständigheten, att han ändrat åsigt, vara alls betydelsefull. Det är många, som ändrat åsigt i denna fråga, och jag hoppas, att det i kammaren måtte finnas många, som kommit under fund med att det innefattar en orättvisa att taga bort erforderligt skydd från en näring för att derigenom ytterligare gynna dem, som under förutsättning af sådant skydd för tackjernstillverkningen åtnjuta kraftigt tullskydd för sina tillverkningar.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag vill blott säga, att det klander, som drabbat motionärerna, bär jag med allt jemmod, ty jag vet, att vi kämpa för en rättvis sak, den andre motionären och jag, hvilka båda äro från bygder, der vi sett på nära håll verkningarna af tull eller icke tull på tackjern. Deri får väl anses ligga en ursäkt för att vi besvårat kammaren med denna fråga.

Jag yrkar bifall till herr Cavallis reservation.

Hans excellens friherre von Essen: Jag anser mig skyldig att a nyo yttra mig i denna fråga, när jag sista riksdagen yttrade några ord i densamma, hvilka jag nu icke vill upprepa, utan endast i korthet söka förtydliga. Det är icke för mig synnerligen behagligt att göra detta; ty jag skiljer mig i denna sak från åsigtterna hos flertalet inom det parti, som jag tillhör. Och det är också särskildt obehagligt därför, att den högt ärade talare, som jag räknar sasom min vän, förklarade, att han hoppades, att hans vänner måtte följa hans parti. Jag för min del får dock uttala den förhoppning, att vår vänskap icke måtte upphöra, därför att jag i detta fall måste skilja mig från honom.

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.

(Forts.)

Då han beskref, huru tillverkningen af tackjern tillgår och dermed ville bevisa, att det tackjern, som vinnes genom denna vidlyftiga procedur, icke kan kallas en råvara, framhöll han bland annat, hurusom det äfven vid masugnarne gjutes gjutgods, för hvars åstadkommande fordras helt obetydliga åtgärder och som har en helt ringa betydelse i förhållande till sjelfva tackjernstillverkningen. Men jag håller före, att det är sådant gjutgods, som användes för eget behof. I detta gjutgods inblandas icke något engelskt tackjern, utan det tillverkas af det svenska tackjern, som rinner ur masugnen. Jag har sjelf såsom jernverksidkare i 30 å 40 år varit i tillfälle att i ganska stor utsträckning begagna sådant. Men det gjutgods, som går i marknaden, är i de allra flesta fall tillblandadt med engelskt tackjern för att få godset så lättflyttande, som det bör vara. Deri får man väl lof att gifva mig rätt.

Han framhöll tillika, att det vore orätt att låta de mekaniska verkstäderna hafva qvar förmånen af den höga tull, som åsatts deras produkter, men borttaga den från råvaran. Ja, skulle man kunna svara, men tullen på de mekaniska verkstädernas fabrikat har icke den verkan, att den i nämnvärd grad fördyrar desamma; ty de mekaniska verkstäderna äro så många, att konkurrensen dem emellan alltid måste verka derhän, att priset icke blir oskäligt högt på deras produkter. Men deremot har tullfriheten för tackjern den verkan, att de med fördel kunna exportera sina produkter, en fördel, som säkerligen skulle upphöra, om man lade tull på tackjern i den grad, som här föreslagits. Och i valet emellan att stödja de mekaniska verkstäderna, som gifva god arbetsförtjenst åt många, eller att gynna ett fåtal tackjernstillverkare, ställer jag mig obetingadt på den sidan, som gynnar de mekaniska verkstäderna.

Den högt ärade talaren nämnde vidare, att denna tull är en hörnsten för hela systemet och att detta skulle rubbas, derigenom att denna tull icke finge fortfara sådan den förut varit. Men år 1896 gjordes icke någon ansats till rubbning af hela systemet, fastän denna tull togs bort. Jag tror, att farhågorna i denna rigtning äro öfverflödiga. Men deremot tror jag, att systemet kan utsättas för mycket större fara genom införandet af orättvisa och olämpliga tullar. Ty derigenom alstras hos frihandlare — och äfven hos andra — en opinion, som är mera farlig för systemet än underlåtenheten att pålägga en tull. Således tror jag icke, att faran ur denna synpunkt är så stor, som den ärade talaren sade.

Jag medgifver, att jag nyss af en på detta område mycket erfaren man hört, att någon del af det importerade engelska jernet användts äfven för andra ändamål än till gjutgods och att äfven på senaste tiden importerats engelskt skrot, hvaraf man tillverkat spik och dylikt. Konkurrensen med detta billiga jern skulle vara menlig för andra tillverkare af förädladt jern, som hafva goda stämplrar. Jag medgifver, att häri kan ligga någon fara. Men

med den lyckliga erfarenhet jag eger såsom jernstillverkare under många år och tillverkare af jern med stämplor af högt renommé, tror jag — och min ädle motståndare, som äfven har mycket goda stämplor att prestera, torde med mig kunna betyga — att en god vara alltid vinner högt pris och att de goda stämplorna hålla sig uppe i marknaden trots konkurrensen med de betydliga kvantiteter jern, som finnas i världsmarknaden, och trots det, att den stora konsumtionen blandar upp marknaden med billiga varor.

I afseende å tullens asättning har det såsom ett önskemål framhallits, att man skulle kunna bringa till stånd en tillverkning af sådant lättflytande tackjern, som produceras vid de stora koksmasugnarne. Men hvarje jernstillverkare känner väl till att en stor koksmasugn — om det nu skulle kunna lyckas att åstadkomma en sådan genom asättning af den tull på tackjern, som nu föreslagits — skulle tillfoga vår jernstillverkning med träkol ett stort afbräck. Ty då komme denna koksmasugn troligtvis att tillverka så mycket, som behofvet inom landet kräfde; och då vore genom tullen intet annat vunnet, än att en tillverkare gynnats på alla de andras bekostnad. Det är naturligt, att denna tillverkning skulle uppkomma vid kusten, der malmen kunde möta den importerade koksen, och tillverkningen skulle naturligtvis drifvas i så stor skala, att de svenska tillverkarne af träkoltackjern för gjuteriernas behof icke skulle kunna konkurrera dermed.

Den siste ärade talaren omnämnde ett yttrande, som faldes af mig vid föregående riksdag rörande skogshushållningen, som jag framhöll såsom en vigtig synpunkt för vårt land i stort sedt med afseende å jernstillverkningen; och jag kan icke annat än vidhålla hvad jag då sade, eller att skogen blir lägst betald genom att användas vid jernstillverkning, och att detta är det minst fördelaktiga användningssättet. Men å andra sidan måste man naturligtvis medgifva, att det finnes skog, som icke kan användas till annat ändamål än till kol. Jag vill dock framhålla för kammarrens ledamöter, att under den tid, som jag med uppmärksamhet följt dessa förhållanden, har jag funnit, att man vid de större jernbruken på senaste tiden öfvergått till en helt annan metod i afseende å skogshushållningen, och detta just på de grunder, som jag angaf i följ och som jag nu åter tillåtit mig beröra. Det fans nemligen förut bruk, som hade hela sin skogshushållning grundad på kolning, så att hela skogen afverkades genom kolning på cirka 80 ars omloppstid. Men i den mån som det varit möjligt för bruksegarne att öfvergå till en annan metod och använda skogen till andra ändamål, hafva de gjort det och använda till kolning endast sådant, som är nödvändigt att bortgallra för skogens behöriga skötsel och vård, samt toppar och dylikt affall vid skogsafverkningen. Man har kommit ganska långt på den vägen, och jag vidhåller, att det icke är synnerligen fördelaktigt för skogshushållningen att använda skogen uteslutande till kolning, utan innebär det tvärtom en misshushållning. Det är naturligt,

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.*

(Forts.)

Om tull å tack- och barlastjern samt skrot. — att man icke kan sitta och vänta, till dess skogen hunnit växa till — ty då går man under — men det har visat sig, att det öfvervägande antalet af våra skogsegare och bruksegare sökt så småningom gå den väg jag nu antydt och hafva vunnit sitt mål i ganska väsentlig grad. Att det finnes hyttegare, som icke öfvergått till detta system, är väl sanning, men det är ett fatal.

(Forts.)

Jag kan för min del icke annat än omfatta reservationen på de grunder, som herr Swartling anför. Med det stora intresse, hvarmed jag omfattat denna sak, skulle jag — ehuru väl densamma icke kan vara så intressant för flertalet af kammarens ledamöter — kunna fortsätta denna diskussion, snart sagdt, huru länge som helst; men jag vågar dock icke längre upptaga kammarens tid, utan anhåller om bifall till reservationen, och yrkar således afslag å utskottets hemställan.

Herr Fränckel: Man har varit mycket angelägen att i de reservationer, som förekomma vid detta betänkande, framdraga historiken om de voteringar, som förevarit i denna fråga; men man har, så vidt jag kunnat finna, undvikit den historik, som vore den viktigaste i denna sak, nemligen om huru de skyddstullar, som Riksdagen beslöt 1892, först tillkommo. Går man tillbaka till tiden för tullkomiténs betänkande, så måste man finna, att denna komité, sammansatt i syfte att granska *alla* näringars behof i detta syfte, kommit till resultatet af en tull å tackjern och skrot af respektive 1 krona och 80 öre; att Riksdagen, efter moget öfvervägande och visserligen med knapp majoritet, beslöt denna tull i sammanhang med de öfriga tullarne och att den fick verka under åren till och med 1896. Hvad inträffade då? Jo, sedan frihandlarne funnit, att styrkan af den majoritet, som förefans inom Riksdagen i fråga om nödvändigheten för landet att införa det protektionistiska systemet, allt mer ökas, så fann man sig tvungen att nedlägga sådana vapen, som afsågo att gå rätt på saken, och man fann sig i stället nödsakad att se till, huruvida man icke skulle kunna skjuta bresch på detta system genom att rubba det i smasaker. Att man icke misstog sig i det fallet, derpå hafva vi nu i dag fått bevis. Man vände sig till de mekaniska verkstädernas representanter och ansåg, att här vore ett lyckligt fält, der man kunde våga försöket att vinna intrång på det protektionistiska systemets anhängare. Huru skall man eljest kunna förklara, att representanten för en af våra största mekaniska verkstäder kan i kammaren i dag förklara, att denna industri är i så hög grad beroende på tackjernstullens borttagande, att denna industri med en sådan tull icke skulle kunna uppträda på ett sådant sätt, som den gjorde vid den stora utställningen här i fjol. Jag har varit i tillfälle att följa den mekaniska industriens utveckling under flera år och särskildt iakttagit den vid utställningen i fjol, och dock vågar jag påstå, att just genom det protektionistiska systemets införande, just genom asättande af tull å färdiga maskiner och redskap är det, som det blifvit möjligt för

dessa mekaniska verkstäder att uppträda på det sätt, som de gjort, ty eljest hade de icke haft fördelaktigt arbete för sitt folk.

Går man vidare till de siffror, som reservanten i bevillningsutskottet anført, så skall man finna, att enligt denne reservants åsigt hela vår gjutgodstillverkning är baserad på engelskt tackjern, utom i fråga om maskiner och redskap. Huru skulle det nu taga sig ut, om alla våra gjuterier skulle taga *allt* sitt tackjern för gjutgods från England och ändå sedan kunna med fördel exportera till andra länder? Då vore väl all konkurrens omöjlig, och så är det väl derfor icke heller. I nästa andetag säger reservanten, att det finnes 40 procent engelskt tackjern i vårt gjutgods? Då man nu säger, att de mekaniska verkstädernas vara eller icke vara beror på denna tullens borttagande, så kan man lätt se, huru stor rättvisa det ligger i denna verkstädernas pretention på tullens borttagande, då de önska bibehålla sina tullar för det färdiga fabrikatet. Jag måste då påstå, att tullens belopp, sådant det nu föreslagits, icke spelar någon väsentlig roll för verkstäderna. Här har framhallits, att verkstädernas tillverkningsvärde nu är cirka 58 millioner kronor, och då nu tullen å de 50,000 ton, som importerats, skulle gå till cirka en half million, så hemställer jag till herrarne, huruvida denna siffra kan vara af betydelse att kunna inverka hämmande på de mekaniska verkstäderna i afseende å deras tillverkningsbelopp.

Så kommer jag till det som det viktigaste framhållna skälet. Huru skola vi kunna exportera, när vi skola betala tackjernstull? Ja — jag återkommer till herr Fredholms reservation — han talar om att ända till cirka 6 millioner kronor exporteras. Om jag således i stort sedt säger, att det exporteras en niondedel af det tillverkade, så skall det exporterade betala en niondedel af den halfva millionen, och då skulle denna tull hindra exporten! Nej, mina herrar, det är icke möjligt. Jag har sjelf varit mekanisk verkstadsföreståndare i många år, och jag vet mycket väl, att man för vissa ändamal behöfver importera engelskt tackjern. Men det är säkert — jag upprepar det — att om man kan få köpa engelskt tackjern tullfritt i Sverige, så använder man *mera* engelskt tackjern, än man på grund af dess egenskaper särskildt behöfver; men *genom* tullen hindras man att använda mera *engelskt* tackjern än man nödvändigt behöfver, och använder för allt det öfriga *svenskt* tackjern.

Jag skall icke besvara kammaren med något vidare yttrande i frågan; jag vill endast påminna om, att den förste ärade talarren, som förra gången ansåg sig kunna inverka på Riksdagen mera än hvad herr Styffe kunde på tullkomitén, i dag icke ansåg sig kunna vidhålla de skäl, som han förra gången framhöll, då han anförde såsom de viktigaste skälen, att tackjernsimporten icke ökats sedan 1892 och att aftalet med Norge borde respekteras. Han har nu i dag erkänt, att tackjernsimporten ökats betydligt under det år, som följt på det, då tullen togs bort, och sålunda har det skälet förfallit. Det andra skälet har ju, som vi veta, också för-

*Om tull & tack-
och barlastjern
samt skrot.
(Forts.)*

Om tull å tack- och barlastjern samt skrot. fallit, sedan det ej blef möjligt förlänga mellanrikslagen. Det har sålunda visat sig, att de skäl, han då anförde, icke vidare behöfva bemötas.

(Forts.)

För att icke göra någon rubbning i de siffror, som förekomma i den granskade tulltaxan, får jag för min del yrka bifall till herr Cavallis reservation, så att vi må få samma tullsatser som förut.

Herr Dahlberg: Då jag under ett par föregående riksdagar haft tillfälle att utförligare inlåta mig på ifragavarande ämne, så lofvar jag att fatta mig mycket kort.

Min asigt, grundad på någon sakkunskap, är känd. Jag skall därför endast fästa uppmärksamheten på särskildt ett uttryck af den ene reservanten, herr Fredholm. Han säger bland annat i sin reservation: »Att använda ett så rent och dyrbart bränsle som träkol för tillverkning af gjuttackjern är för öfrigt ett slöseri». När jag för några veckor sedan nedreste till Riksdagen, blef jag i tillfälle att konstatera den starka trafik, som särskildt på norra stambanan egde rum, i väsentlig mån bestående af träkolstransporter. Denna trafik har under de sista veckorna varit så stor, att det för oss, styrelsen vid en bibana deruppe, varit alldeles omöjligt att från statsbanorna erhålla tillräckligt antal vagnar för det påträngande behovet. Om det nu skulle befinnas, att reservanten har rätt deri, att användning af träkol till bränsle för tillverkning af gjuttackjern är ett slöseri — och den, som har någon sakkännedom i hithörande frågor, måste nödvändigt gifva honom rätt deri — då frågas: Kan det, från det fosterländska systemets ståndpunkt sedt, vara klokt och rätt att uppmuntra ett sådant slöseri? Jag ställer mig helt och hållet på sparsamhetens grund och frågar: Hvilket är klokare att till material importera en billig handelsvara eller att fabricera en dyr råvara för ett ändamål, hvartill denna råvara är alldeles obehöflig och onödig? Härvidlag kan det icke gälla en egentligt stor fråga, ty det gjutgods, som importeras, är väl dels sådant gjutgods, som är afsedt till byggnadsmaterial, dels ock sådant, som i stället för smidesgods användes särskildt i obemedlade hushall. Kan det verkligen vara skäl att af denna mindre betydliga sak göra en stor fråga?

Tyvärre har jag själf någon erfarenhet af att behovet af vart träkolstäckjern i utlandet icke för närvarande synes vara så stort som för några år sedan. Detta behof tyckes vara ersatt på ett eller annat sätt, hvarpå det icke nu är värdt att inlåta sig i detalj. Om vi nu emellertid tänka oss, att vi i stället för att använda vårt dyra träkolstäckjern för sådana ändamål, der det kan ersättas af en vida billigare vara, kunna exportera detsamma, så blir ju detta, så vidt jag kan förstå, en dubbel vinst, i den mån som vårt tackjern — beroende på konjunkturen — återfår sin marknad i utlandet. Då frågar jag återigen: Kan det vara klokt att lägga tull på denna råvara, som är afsedd för den dagliga förbrukningen, för att bereda ett skydd åt industrien, som knap-

past kan kallas naturligt? Jag för min del kan icke finna mer än ett svar på denna fråga.

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.*

(Forts.)

Det förefaller mig också egendomligt, att bland skyddsvännerna inom kammaren tyckas asigterna vara icke obetydligt delade om nyttan och nödvändigheten af denna tull. Under det att en del af dem betrakta den sasom en hörnsten för hela systemet, sa anse andra, att man begär en orättvisa genom dess asättande. Jag för min del ställer mig obetingadt på de senares sida, och jag går så långt, att jag på tal om hörnstenar vill begagna mig af ett uttryck, som finnes på ett annat ställe, nemligen att man må se till, att icke hörnstenen faller ned och krossar hela byggnaden.

Under nuvarande förhållanden har jag icke något yrkande att framställa.

Herr Ekströmer: Då denna fråga berör en för vårt land mycket viktig näring, nemligen de mekaniska verkstädernas och gjuterirörelsen, sa anser jag mig, sasom en af de få målsmännen inom denna kammare för denna näring, pliktig att uttala mig i denna fråga. Om min asigt dervid skulle i någon mån skilja sig fran asigterna hos det ärade parti, hvilket jag tillhör, så är det dertför, att jag hyser en innerlig öfvertygelse om att denna tull icke utöfvar nagon den allra minsta verkan på den tackjerns-tillverkning, som idkas inom vårt land, och att dess fortfarande borttagande icke heller skall utöfva någon som helst skada för samma tillverkning. Skälet, hvarför jag hyser denna asigt, är korteligen, att det tackjern, som importerats, utgör s. k. koks-tackjern af en lägre kvalitet, som likväl är alldeles nödvändigt för vår gjutgodstillverkning, då deremot det tackjern, som tillverkas inom landet, utgör sa kalladt träkolstäckjern, hvilket hufvudsakligen användes till förädling inom landet, men delvis och med mycket större fördel exporteras till utlandet, än om det här skulle användas till gjutgods. Det jern, som importerats, står till omkring 40 kronor per ton i svensk hamn, då det svenska tackjernet gäller 60 å 65 kronor för samma vikt. Det förefinnes således mellan dessa slags tackjern en prisskilnad af 20 å 25 kronor, icke 15 kronor, som utskottet angifver, och denna skilnad skulle icke kunna uppvägas af en tull å 12 kronor, som af motionärerna föreslagits, utan skulle, äfven om tullen återinfördes, kokstäckjern fortfarande komma att för gjuteriändamål importeras. Det har också visat sig, att, sa länge denna tull fans, importen af sådant tackjern varit i ständigt stigande, och att tullen icke kunnat minska denna import. Nu hafva emellertid två ärade motionärer i denna kammare väckt fråga om att återinföra den vid 1896 ars riksdag borttagna tullen och med detsamma höja den till 12 kronor. Om icke tiden vore sa långt framskriden, skulle jag inga i en längre granskning af de motiv, som anförts för denna höjning, men får nu nöja mig med att skärskåda endast en del af dessa. Motionärerna åberopa först 1888 ars tullkomités be-

Om tull å tack- och barlastjern samt skrot.
(Forts.)

tänkande, men förbise dervid de förändrade förhållanden, som inträdt, sedan detta betänkande tillkom. Då tullkomitén skref sitt betänkande, utgjordes nemligen skilnaden i pris mellan svenskt tackjern och engelskt kokstäckjern endast 10 kronor, och tullen föreslogs till ett denna prisskilnad motsvarande belopp af 10 kronor per ton. Nu uppgår denna skilnad, såsom jag nyss nämnde, till 20 å 25 kronor.

Motionärerna anföra vidare: »Under år 1897, då tullfrihet rådde för tackjern, ökades importen deraf till nära dubbelt så stor qvantitet som under föregående år.» Det har redan af en föregående ärad talare blifvit påvisadt, att detta förhållande till en del berodde på att en stor del af det tackjern, som importerades vid slutet af år 1896, upplades på nederlag, för att efter den 1 januari 1897, då tullfrihet inträdde, införas. Deremot har icke framhållits, att redan 14 dagar, sedan tullfriheten trädt i kraft, d. v. s. sedan 1897 års Riksdag samlats, väcktes motion om återinförande af tackjernstull. Denna motion förorsakade en mycket stark import af tackjern. Man befarade nemligen, att tackjernstullen skulle återinföras och, som motionärerna äfven föreslagit, tillämpas genast, hvarför alla, som voro i behof af tackjern för sin fabrikation, sökte importera så mycket som möjligt, innan tullen skulle komma till stånd. Antagligen komma därför siffrorna för år 1898 att visa en betydligt mindre import, ty det finnes ännu mycket tackjern för detta år, som igfördes under år 1897, enligt hvad jag från säkert håll har min bekant.

Förhållandet till Norge har här blifvit omnämndt. Jag tror, att just mellanrikslagens upphäfvande gör det så mycket nödvändigare att bibehålla tullfriheten för tackjern. Norrmännen hafva nemligen fortfarande tullfrihet för denna vara, men hafva åsatt den färdiga varan en tull af 5 kronor på 100 kilo, då vi endast hafva 4 kronor på 100 kilo. Skola vi således fortfarande kunna importera något färdigt gods till Norge, är det nödvändigt att bibehålla den nuvarande tullfriheten för råvaran, likasom denna tullfrihet äfven är nödvändig för vår export till andra länder.

Af hvad jag sålunda haft äran anföra framgår, att en tackjernstull ej blefve till nytta eller skydd för den inhemska tackjernstillverkningen. Deremot komme den att verka som en extra beskattning på gjuterierna och de mekaniska verkstäderna, och detta så mycket obehagligare, som den komme att drabba dessa ofantligt ojemnt. Jag medgifver gerna, att för de mekaniska verkstäderna, som af gjuttackjern använda relativt litet, blefve den icke så fäsligt tryckande, men för de verkstäder, som idka gjuterirörelse, komme den deremot att medföra en extra beskattning af från 7 procent till 10 procent af den färdiga varans värde. Herrarne kunna nog inse, huru tryckande en sådan extra skatt skall kännas, i synnerhet som den skall erläggas, innan fabrikanterna ens fått se råvaran.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan ber att få instämma uti de af herrar Fredholm och Swartling afgifna reservationerna och yrkar bifall till dessa reservationer.

*Om tull å tack-
och barlastjern
samt skrot.*

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande punkt, om hvars godkännande ingen af kammarens ledamöter gjort framställning, yrkats dels af herr *Cavalli*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom vid betänkanDET afgifna reservation, dels ock att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen proposition på bifall till utskottets hemställan och derefter propositioner i enlighet med nämnda två yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till det af herr *Cavalli* framställda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt betänkande n:o 10 och bifaller herr *Cavallis* vid betänkanDET fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 33.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,47 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna.*

Måndagen den 7 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående anslag till bestridande af kostnaderna för det skandinaviska naturforskaremötet i Stockholm år 1898.

Den kongl. propositionen blef härefter föredragen och hänvisad till statsutskottet.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 144, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till förändring i fråga om hushållningssällskapens organisation m. m., beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 5 i denna månad bordlagda utlåtanden n:is 31—38.

Vid föredragning af statsutskottets den 5 innevarande månad bordlagda memorial:

n:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel, och

n:o 40, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel,

godkändes de föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets den 5 innevarande mars bordlagda memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 6 i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter kammaren åtskildes kl. 3,11 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.